

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA



ANUL X

No. 7

9 FEBRUARIE

1930

În acest număr: *Pete urâte, pe o pagină frumoasă...* de General Averescu; *Fierbe în țară* de Octavian Goga; *Rugăciune*, poezie de D. Ciurezu; *Problema apărării naționale pentru România-Mare* de General Rășcanu; *Desmățul* de I. Agârbiceanu; *Dezastrul agriculturii* de Ioan Iacob; *Voivodina sârbească și Banatul Timișan* de P. Nemoianu; *Scrisori din Italia: Un război italo-iugoslav?* de Verax; *Cronica politicii externe: Conferința dela Londra*; *Schimbarea regimului în Spania* de V. P. R.; *Cronica politicii interne: Alegerile județene, Reîntoarcerea d-lui Mihai Popovici* de A. H.; *Gazeta rimată: Popești din patru unghiuri* de I. U. Soricu; *Insemnări: Primejdia războiului, Teascul fiscalului, Lista românească, Asigurări liniștitoare, O reîntoarcere?, Regele Lear, Marasmul economic, etc. etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. REGINA MARIA No. 35

48 PAGINI

UN EXEMPLAR 10 LEI

© BCUCluj

Țara Noastră



Pete urâte, pe o pagină frumoasă...

Dumnezeu — Sever Bocu.

Alba-Iulia — Sever Stoica.

— Visul milenar al românismului s'a realizat! Avem o Românie, care îmbrățișează în nouile ei hotare, aproape întreg românismul.

— Idealul național, cum repetau zilnic, în vechiul Regat, pe timpul neutralității, mii și mii de guri, s'a înfăptuit!

— Neamul s'a întregit!

Ce pagină frumoasă în istoria țării, atât de frumoasă, încât nimănui nu ar trebui să-i fie permis a se atinge de ea, pentru ca ea să rămâe pe veci imaculată în orbitoarea ei strălucire, așa cum a eșit din înlănțuirea fericită a evenimentelor, adică: sinteza prețioasă și sfântă a nemăsuratelor suferințe seculare, a nenumăratelor jertfe de mucenici și eroi, a înfrigurătoarei bucurii finale!

Toți ar trebui să ne prosternăm înaintea măreției ei, stăpâniți numai de unicul simțământ de nețărmită recunoștință desfinului, pentru că ne-a sortit să aparținem generațiunilor cari au putut să vadă cu ochii, ceea ce pentru atâtea generațiuni, în cursul veacurilor trăite de neamul nostru, nu fost decât un vis de aur, vis de neîntrecută frumusețe, vis fascinator, dar numai atât, precum fascinator este în nemărginitele nisipuri ale deșertului, mirajul pentru călătorul însetat.

Și cu toate acestea s'au găsit oameni, cari și zic: români, să arunce pete, pete foarte urâte pe această sfântă pagină a neamului!

Se poate oare o profanațiune mai condamnabilă, un sacrilegiu mai vinovat?!

Ce trist și înconștient curaj!

Prima pată, care a uimit pe toți aceia cari nu au fost părtași la ea, se datorește conducerii partidului național din Ardeal, când a hotărât în Septembrie 1922 să nu participe la încoronarea primului rege al României, în fine întregită!

Ardelenii, sau mai bine zis o parte de ardeleni (din fericire, partea nici cea mai mare, nici cea mai bună) au avut curajul, fără a se îngrozi de urătenia gestului lor, să nu participe la serbările încoronării, adică la urmarea firească a realizării visului milenar.

Pentru care motiv?

Erau ardelenii nemulțumiți de guvernul de atunci, sau de vechiul Regat?

Dar guvernul de atunci nu reprezintă decât oficial și trecător vechiul Regat, dupăcum reprezintă și pe celelalte provincii, inclusiv Ardealul, iar sărbătoarea nu era a guvernului și nici a vechiului Regat, ci a țării întregi, chiar mai mult, a neamului întreg, la care veniau să jubileze generațiunile actuale cu întreaga comoară de jertfe și aspirațiuni ancestrale!

Și apoi în care împrejurare publică și-a exprimat Ardealul în fața poporului această hotărâre? A fost vreun plebiscit din care să se culegă voința Ardealului?

Gestul a fost peste fire de monstruos, peste fire de condamnat, și de aceia va rămâne pe veci ca o pată urâtă pe cea mai frumoasă pagină din Istoria Neamului.

Un an mai târziu, unul din părtașii de căpetenie la această ispravă, a ținut să arunce și personal o pată, desigur mai mică, dar nu mai puțin urâtă pe pagina unirii.

Răspunzând unei invitațiuni din America, fără cauze bine cuvântate, schițează în publicitate un tablou din cele mai înfricoșătoare a procesului înfrățirii noastre, care era deabia în zori. Este un document prețios rechizitorul d-lui Vaida, care explică unele atitudini ale fruntașilor partidului național ardelean, atitudini cari s'au menținut și până azi, când au conducerea țării pe mâini! Scrisoarea este lungă, prea lungă, voi reproduce însă numai două crâmpee, cari așează pe autor la locul ce i se cuvine.

— „Pentru mine și bunii mei tovarăși de luptă — scrie d. „Vaida — invitarea dv. frățescă cuprinde o puternică încurajare să „continuăm lupta sub conducerea iubitului și stimatului nostru președinte, d. Iuliu Maniu, luptă bună și dreaptă pentru întronarea ordinii, legalității și libertății în scumpa noastră Românie. În această „luptă va trebui se perseverăm cu toții până ce statul nostru va deveni acea țară visată de tot natul, în momentele mari istorice în cari „la Alba-Iulia am proclamat — delegații întregii nații românești de „dincoace de Carpați — unirea pe veci cu frații români din patru „unghiuri“.

Până aici, cu o bună doză de îngăduială, putem zice că mai merge. De aici încolo începe spârcăiala :

— „Lupta aceasta — urmează dl Vaida — astăzi este mai grea decât pe vremea stăpânirii oligarhiei maghiare. Atunci ne era ținta „distrugerea țării ungurești, căci numai pe urma prăbușirii Ungariei „puteam spera înfăptuirea României-Mărite. Acum ne vedem siliți „să ducem lupta în contra oligarhiei române spre a salva țara de „anarhia pusă la cale de sus(?), de ilegalitatea fără de care nu ar fi „cu puțință menținerea acestui sistem absolutist mai ticălos și decât „cel maghiar“, (bravo domnule Vaida), „cât și în contra urei ce copleșește tot mai mult sufletele poporului“ (biet popor, cum ești insultat!) „de dincoace de Carpați în contra regăzenilor. ...Atunci ne dușmăneam oligarhii din Budapesta, azi ne dușmănesc oligarhii din București cu aceiaș furie îndârjită“.

Nu am avut până la acea dată nici cea mai mică cunoștință de vre-o dușmănie îndârjită în București în contra ardelenilor. Știu, din potrivă, că primul guvern al României-Mari s'a format, în Noembrie 1919, din ardeleni, sub însuși d. Vaida, și știu că a fost salutat de oligarhii din București cu multă simpatie acel guvern. Mai știu, că la apelul ce mi-au făcut d-nii Maniu și Vaida, să intru în guvern, am primit cu deplină încredere în sinceritatea și probitatea dumnealor politică. Mai știu, mai departe, că după câteva zile, când am propus, împreună cu d. dr. Ioan Cantacuzino, să se trimeată ca prim delegat pentru negocierile de pace repositul Take Ionescu, d. Vaida mi-a răspuns că este o imposibilitate, fiindcă Take Ionescu aparține oligarhiei și ar face o rea impresie în opinia publică.

Notez numai în trecut, că dacă a fost sau mai este vre-un antagonism între Ardeal și vechiul Regat, origina lui nu trebuie căutată în atitudinea sau actele regăzenilor (blestemați), ci în mentalitatea cu cari au trecut munții unii din ardeleni (din fericire nu cei mai mulți și cu atât mai puțin cei mai buni). Mai știu, în fine, că în primăvara anului 1920, când se forma primul guvern de regăzeni cu colaboratori din toate provinciile liberate, punându-mi candidatura la Năsăud, nu numai că nu am fost îmbrățișat frățeste — deși poporul m'a primit cu semne vădite de mare simpatie — am fost combătut cu înverșunare și prin mijloace reprobabile de către aparatul administrativ al Consiliului dirigent, și evident, am fost învins de un contracandidat de a treia mână, deși eram atunci președinte de Consiliu și ministru de interne!

Iată dușmănia îndârjită a regăzenilor!

Pentru a termina cu patriotica proză a d-lui Vaida, mai reproduc următoarele rânduri :

— „Țin însă să vă atrag atențiunea, că din ce în ce părțile de „dincoace de munți sunt stăpânite — de alfcum și Basarabia și „Bucovina — ca niște colonii ori pașălacuri cucerite și supuse cu „arma, unei stăpâniri străine.“

Iată ce venin se picura în sufletul populațiunei din Ardeal, și de acolo chiar peste nouă mări și nouă țări, tocmai în faza în care frun-

tașii neamului, cu îngăduire și înțelepciune, ar fi trebuit să înlăture desvoltarea celui mai mic sentiment de dușmănie, chiar dacă faptele ar fi contribuit la alimentarea lui!

Dar nu faptelor era datorită această pornire vinovată, ci după cum am spus ideilor preconceptuate cu care au trecut unii din frații ardeleni dincoace de munți.

Pela începutul anului 1923 ne găseam la o consfătuire politică, în casa amicului și colaboratorului meu Cudalbu, împreună cu d. Iuliu Mașiu, d. dr. N. Lupu, d. Petre Negulescu în total 5 persoane.

În cursul schimbului de idei, venind vorba despre Alba Iulia, d. Mașiu ne-a mărturisit că a avut de luptat acolo cu mari dificultăți, că toți se temeau că vor fi mâncați de ciocoi dela București și că la un moment a fost pusă chiar chestiunea dacă nu era cazul să se ceară a se forma două parlamente: unul la București și unul la Cluj!

Să se întrebe ori-ce om cinstit, ce îndreptățise la acea epocă a se nutri astfel de sentimente dincolo de Carpați, dacă în adevăr au existat și cine poartă răspunderea lor. Mai mult, pun întrebarea: ce s'a făcut în Ardeal pentru a fi neutralizată acea pornire nejustificată împotriva vechiului Regat?

* * *

Când am citit pentru prima dată faimosul articol al d-lui Sever Bocu, din „Cele Trei Crișuri“, mărturisesc că nu i-am dat nici o importanță. D-l Bocu era pentru mine un ilustru necunoscut. Mai târziu l'am cunoscut ca organizator de scandaluri, cu prilejul întrunirii noastre dela Timișoara, de la 5 Iunie 1928.

Când a răspuns încă anul acesta de pe banca ministerială generalului Moșoiu, anticipând asupra interpelării pe care acesta din urmă numai o anunța, și când am auzit rătăcirea cu care susținea teoria d-sale, că România-Mare se datorește exclusiv lui Dumnezeu, tot ceace este prin atavism simț românesc a vibrat sguđuitor până în cele mai tainice părți ale sufletului meu. Am declarat, — pradă a celei mai violente indignări — că mă asociez la interpelarea generalului Moșoiu. Biuroul Senatului a avut tactul să amâne interpelarea și amânată a rămas.

Nu am aprobat nici odată pe acei care-și însușesc dreptul de a se considera ca făuritori ai întregirii neamului.

În August 1919 asistând la botezul drapelului societății veteranelor din Caracal, iată ce am spus, între altele:

— „Dar cine sunt făuritorii României Mari?”

„Mulți își însușesc acest mărț titlu; mulți atribuie înțelepciunii „sau iscusinței lor personale, rezultatele strălucite pe care le-am obținut.

„Să lăsăm nebagate în seamă aceste năzuințe personale, dovezi „triste, că deșertăciunea și slăbiciunea omenească se amestecă până „și în evenimentele cele mai sguđuitoare din viața neamurilor.

„Asemenea evenimente, ale căror numeroase și adânci rădăcini
„de abia dacă mintea omenească le poate cuprinde, își urmează
„cursul, prin puterea nemăsurată a înălțurii lor, iar oamenii nu
„sunt de cât instrumentele, de care se slujește destinul neamurilor,
„în tainicile lui căi.

„Adevăratul instrument de care s'a slujit ursita neamului nostru
„pentru înfăptuirea *idealului nostru național* au fost aceia, cari cu
„armele în mâini au dat piept cu dușmanul, în marele război, din
„care a eșit România-Mare.

„Adevărații făuritori ai României-Mari sunt, prin urmare, fiii
„țării cari au alergat la chemarea ei, și cari și-au vărsat sângele
„pentru ea!

„Parte din aceasta floare aleasă a neamului și-a dat, pe altarul
„patriei, tributul suprem.

„Eternă le va fi memoria celor căzuți pe câmpul de onoare și
„nemărginită recunoștința generațiilor prezente și viitoare!

„Nu mai puțin drept au la recunoștința neamului întreg și
„supraviețuitorii marelui război, cari au făcut cu bărbăție din piepturile
„lor scut vitejesc țarei și cari cei mai mulți au stropit cu sânge,
„pământul sfânt pe care au luptat, *ici pentru a-l apăra, colo pentru*
„*a-l desrobi!*“

Cred că este locul să pun aici textul telegrammei trimise cu trei
luni înainte, de d. Maniu generalului Mărdărescu, comandantul tru-
pelor din Ardeal, prin care arăta explicit rolul armatei noastre în
realizarea *idealului național* și *recunoștința vecinică* a Ardealului,
pentru vitejia cu care aceste trupe au scăpat „de schingiuri“ pe frații
de sânge desnădăjduți.

Îată textul acestei telegramme, dată uitării, după ce a trecut
primejdia :

D=ului general G. Mărdărescu
Comandantul trupelor din Transilvania

Sibiu

Consiliul dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor ro-
mânești din Ungaria își exprimă admirațiunea sa față de vitejia și
avântul trupelor române din vechiul Regat și din Transilvania, con-
duse de dv. domnule general, prin cari, în zborul lor până la Tisa,
au scăpat și adăpostit pe frații de sânge, desnădăjduți de schingiu-
irile nemiloase ale unui dușman neîmpăcat și *au înfăptuit idealul*
scump al națiunii române. Vă rugăm să primiți, domnule general și
să transmiteți ofițerilor, soldaților și întregii armate, felicitările noastre
cele mai vii și asigurarea vecinicii noastre recunoștințe.

I. Maniu,
președintele Consiliului dirigent

2 Maiu 1919.

Nu mă voi opri mai mult asupra ridicolei teze a d=ului Bocu
și mă voi mulțumi numai a spune, și ca bun creștin și prin atavism

ca fatalist, că susținerea ei de pe banca ministerială constituie o pată urâtă pe glorioasa noastră pagină istorică.

D-l Sever Bocu — ilustrul necunoscut — poate spune sau scrie ori-ce insanitate imaginabilă; ministrul Bocu — căci acestea sunt valorile ce Ardealul d-lui Maniu ne poate da la cârma țării — ar fi trebuit, dacă nu să-și presare cenușe pe cap, drept căință pentru necugetarea săvârșită, cel puțin să-și fi pus lăcat la gură.

Trec mai departe la o altă pată nu mai urâtă de cât cele precedente, dar mai interesantă, căci dă la iveală lucruri minunate.

* * *

Acum câteva zile un d. Sever Stoica mi-a trimis o broșură intitulată: *Alba Iulia în umbra Trianonului*. Socotesc prilejul bine venit spre a-i mulțumi pentru atențiune.

Domnul Stoica, se ridică întocmai ca și d. Bocu împotriva teoriei primejdioase, care pune în circulație „moneda calpă” a neadevărului, că meritul covârșitor, dacă nu întreg, al înfăptuirii României Mari e acaparat de armata română. (Dl Stoica nu a avut până acum cunoștință de telegrama dlui Iuliu Maniu din 2 Maiu 1919.)

Asupra acestui punct, asupra rolului armatei, cei doi Sever sunt de acord. Mai de parte însă nu, căci pe când Sever Bocu recunoaște un singur înfăptuitor al României Mari pe Atot puternicul, Sever Stoica crede că în realizarea unirii a avut importanța hotărâtoare *adunarea națională* dela Alba Iulia.

Până la oare care punct, aruncând peste moară simțul cel mai elementar de recunoștință față de urmașii suferințelor de mijii căzuți în război, această teză s'ar putea, cu o bună doză de cinism, susține.

În adevăr, dacă am presupune că armata română nu ar fi intervenit, pentru un motiv sau altul, în război, poate cineva să afirme cu siguranță și în mod absolut că unirea nu s'ar fi înfăptuit? Exemplele cu Polonia și Cehoslovacia nu ne îndreptățesc să susținem ca nediscutabilă această teză. Convin.

Se pune însă, în mod firesc, întrebarea: putea oare *adunarea națională* dela Alba Iulia să schimbe mersul lucrurilor, care decurgea din rezultatele războiului, la cari, bine sau rău, mult sau puțin, a contribuit și armata noastră? Ceva mai mult. Aveau cei dela Alba Iulia alternativa unei alegeri?

Dar să admitem prin imposibil, deși cu desorientați și imposibilul era posibil, că fruntașii în sufletul căror încolțea deja germenile dușmăniei față de oligarhia și boerii din București, ar fi spus: nu vrem nici o schimbare. Cari ar fi fost urmările unei asemenea hotărâri?

Rămâneau mai departe sub Ungaria? Dl Vaida probabil s'ar fi bucurat, căm așa rezultă din scrisoarea dsale către românii din America, căti oligarhia ungurească fiind mai simpatcă decât cea

românească (din închipuirea dsale) ungerii nu ar fi tratat Ardealul ca pe o colonie africană sau un pașalâc. Da, dar mulțimea, mulțimea asuprită și disprețuită, s'ar fi bucurat și ea? Nu ar fi lapidat pe imprudenții cari ar fi îndrăznit să o formuleze? Să răspundă ardelenii, chiar și aceia cari țin pe umeri pe d. Maniu.

Ar mai fi fost o altă soluție. Aceea ca Ardealul să se declare stat neatârnat. Unii s'au și gândit la ea. Nu știi ce soartă ar fi avut această soluție la conferința păcii, sigur însă că Ardealul de sine stătător nu ar fi putut trăi economiceste, iar politiceste ar fi fost înghițit în mai puțin de un an de unguri. Și apoi poporul ce ar fi zis?

Nu, Alba-Iulia nu avea nici o alternativă, nu era decât o singură hotărâre. Lăsând la o parte exagerațiunile pompoase, precum și aberațiunile născute din ele, la Alba-Iulia s'au adunat câteva zeci se zice o sută de mii de români ardeleni, răspunzând la chemarea fruntașilor partidului național ardelean.

Această adunare și-a dat numele de Adunare Națională.

Desigur, că avea dreptul să-și dea această denumire, cu condițiune să nu creeze un echivoc regretabil. Echivocul a consistat în aceea, că fruntașii ardeleni au eșit din rolul firesc și legitim ce revenea adunării, slăbind astfel temelia însăși a rezultatului adunării.

Pe cine reprezenta această adunare națională? Chestiune foarte importantă, căci hotărârile ei nu puteau să se întindă decât la aceia, pe care-i reprezenta.

Pe cine reprezenta adunarea ne-o spune d. Stoica explicit: „Atât de conștient a fost Ardealul românesc de importanța adunării dela Alba-Iulia și atât de încadrat în ritmul marilor idei ale continentului nostru (sic — vezi mai jos), etc.“

Și cari erau aceste mari idei, în ritmul căror s'a încadrat adunarea? Di Stoica ne lămurește și în această privință: „Prin adunarea dela Alba-Iulia s'a rostit concluzia ultimă a ideii naționale, principiul de auto-determinare a popoarelor, consecința firească a principiilor proclamate de rezoluția (în broșură este zis: revoluția) dela Washington și Paris (după geografia dlui Stoica, Washington se găsește pe continentul nostru!).

Va să zică, la Alba-Iulia s'au întrunit *reprezentanții Ardealului românesc*, pentru a hotărî de soarta Ardealului în ritmul marelui idei a autodeterminării.

Dacă mai poate fi vre-o îndoială că la adunare era reprezentat numai Ardealul românesc, d. Stoica se însărcinează să-o înlăture d-sa însuși, căci ne spune: „Deși bande de secui anarhizați terorizau populația românească, lăsând ca amintire brâie de sânge în urma lor, și deși ungerii au colportat șvonul că vor bombarda din avion cetatea lui Mihai-Viteazul, d. Iuliu Maniu a cerut Marelui Cartier, prin emisari (?), să oprească înaintarea armatei române, pentru a păstra neîntinată (termenul nu este din cele mai fericite) puritatea plebiscitului... populațiunii „autohfone“.

Este lămurit? Mi se pare că da.

O mică paranteză însă aici.

Nu cunosc textul mesajului trimis de d. Maniu prin *emisiari*, pun însă întrebarea: dacă un astfel de mesaj a fost în adevăr trimis, în sensul de a opri înaintarea armatei române, nu s'a comis o greșeală neertată, recunoscută implicit în telegrama dlui Maniu din 2 Maiu 1919, reprodușă mai sus?

În orice caz, din această telegramă rezultă lămurit rolul armatei românești în acele momente tragice pentru Ardeal, și cât de nepricepuți au fost acei cari au suprimat — după spusa dlui Stoica — „*ultimul punct din proiectul de rezoluție al dlui V. Goldiș prin care se făcea apel la armata română de a ocupa teritoriile locuite de români*”. Evident că foarte bine a chibzuit d. Goldiș, pentrucă de altfel așa s'a și întâmplat, nu mai puțin rămâne gestul urât, care descopere chiar dela început înclinările regionaliste și antagonismul față de vechiul Regat, pe când acesta nu făcea decât să alerge în ajutorul fraților din Ardeal, *primejduiți de urgia revoluțiunii și a răzbunării ungarilor deja bolșevizați!*

Revenind acum la subiect se pune întrebarea, ce putea să hotărască această adunare autohtonă ardelenescă?

După cea mai elementară, dar sănătoasă judecată, nu putea să hotărască decât de soarta Ardealului și anume:

1. Alipirea la vechiul Regat.
2. Rămânerea mai departe sub coroana Sf. Ștefan.
3. Independența Ardealului.

Prima soluțiune fiind în conștiința generală s'a impus de către mulțime, cu toate derogările unor *mari patrioși*.

Partida fiind pierdută pentru ei, s'au agățat atunci de supapa condițiunilor. Deși mulțimea voia — ne-a spus-o d. Sever Dan (un alt Sever, dar, pare, cu alte sentimente) — unirea fără condițiuni s'au formulat condițiuni, și aici este punctul gîngăș dar și ridicol al chestiunii.

Fruntașii partidului național, uitând că reprezintă numai Ardealul, nu se mărginesc a formula condițiuni pentru realizarea trecerii Ardealului de sub coroana Sf. Ștefan sub coroana Regele Ferdinand I cum au făcut de pildă frunțașii basarabeni, deși aceștia puteau în bună regulă vorbi de unire căci ei nu au fost desrobiți de război, ci erau stați constituiți independent eșit din revoluția rusească. Frunțașii ardeleni, din contra, întocmesc un întreg program pentru întreg *viitorul stat român* ca și când la Alba-Iulia ar fi fost adunați mandatarii întregii națiuni românești, adică nu numai ai autohtonilor ardeleni, ci și ai Bucovinii și ai Basarabiei și chiar ai vechiului Regat.

Cred că un astfel de program nu mai era îndreptățit a întocmi la acea epocă nici însuș vechiul Regat!

Nu a fost aceasta o hipertrofie bolnăvicioasă a rolului celor cari prezidau întrunirea?!

Se hotărăște acolo — pentru *România-Mare*, — votul pentru ambele sexe, componerea parlamentului, ba chiar și a guvernului, etc. etc. D. Stoica aruncă în sarcina dlui Goldiș multe părți din hotărârea dela Alba-Iulia și alunecă pe panta unei lungi polemici. Nodul chestiunii nu stă în textul hotărârii, ci în caracterul ei. Dacă

Hotărârea trebuia să rămâie ca o formulare de *deziderate*, procedarea la rigoare putea fi considerată ca normală. Dezideratele puteau, sau nu, fi satisfăcute fără ca ideea de bază a deslipirii Ardealului de statul ungar pentru a se alipi la statul român să fi suferit vreo slăbire, dar când se face din acea hotărâre un program imperativ pentru viitor și când sunt cuprinse în el chestiuni cari din cadrul necesităților strict locale (cum au făcut, basarabeni) se întind la întreaga țară în nouile ei fruntarii, cazul devine și grav și ridicol!

Cu cât vom lăsa de aceea, cu dorința îngăduitoare a uitării, să crească mai multă iarbă asupra celor petrecute la acea Adunare Națională, — cu atât vor fi mai bine. Nu astfel gândesc însă din neorocire fruntașii partidului național ardelenesc. Ei au credința, că cu acea adunare nu s'a hotărât numai de *alipirea* Ardealului la vechiul Regat, ci deadreptul de unirea poporului român într'un *singur stat*.

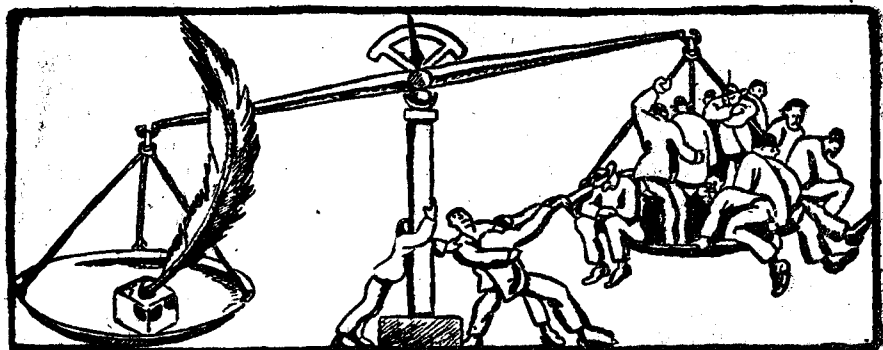
Astfel se explică insistența de a sărbători a 10-a aniversare a constituirii noului stat român, cu un așa mare alai anul trecut la Alba-Iulia, pe când la București s'a făcut o paradă militară obișnuită ca în toți anii, la 10 Maiu!

Când generațiile viitoare vor cerceta fără pasiune evenimentele trăite de noi, de sigur că vor condamna pe autorii acestei răsturnări a solemnității și cu siguranță, că nu vor cruța nici pe acei cari i-au încurajat, într'un fel sau altul.

Din parte=mi, ca încheiere, cum a zis un poet italian, am adânca părere de rău, că condeiul cu care scriu nu este un fier roșu, cu care să am posibilitatea de a însemna pe frunte, așa cum merită, pe acei cari au picurat pete urâte pe pagina strălucită, atât de viu dorită de generațiile trecute și înaintea căreia se vor închina cu smerenie cele viitoare.

T.=Severin, 31 Ianuarie 1930.

GENERAL AVERESCU



Fierbe în țară

E în adevăr greu să alegi cuvintele, ca să exprimi azi starea tragică în care se găsește țara.

Rostul vorbelor s'a tocit, după-ce atâția trași-împinși le-au umflat fără consecințe în fața deaproapelui. Toate noțiunile deasemeni și-au falsificat proporțiile. Valuta postbelică prin care s'au diluat valorile de odinioară nu se manifestă numai în domeniul material, ea a acaparat și expresiile gândirii noastre în toate ramurile, de-aceia, după-ce vocabularul e pe deantregul compromis, și-e aproape silă să mai cobori pe hârtie ce-ți clocotește în suflet, știind dela început că realitatea va fi mult mai crudă decât toate tânguiriile sau blestemele tale . . .

Și cu toate aceste, din moment ce te-ai hotărât să nu te minți nici pe tine nici pe alții, trebuie să vorbești.

Fără nici o exagerare, deci, smulgând adevărul din cugetul meu, așa cum se reflectă după un onest scrupul de conștiință, mă cred dator să scriu aici convingerea ce am, că țara noastră e în ajunul unei mari crize de stat. După fărâmițarea zilnică a atâtor resorturi de energie, unii n'au ajuns încă să vadă limpede prăpastia spre care mergem, aceia însă cari au asistat la compromiterea și distrugerea ideii de stat în alte părți, aceia își dau seama de ce ne așteaptă. România e azi într'o fierbere vecină cu destrămarea. Nu e o instituție sau alta care să sufere o sguduire trecătoare, e marea frământare de ansamblu care anunță prăvălirea. Nu văd un singur colț animat de principiul sănătății, din care să nu desprind un legitim punct de întrebare pentru existența de mâine. Acestea nu sunt nici aiurările unui pesimism bleg, nici ieremiadele unei politicării de opo-

ziție care dinadins sperie lumea scriind umbre pe păreți, acesta este adevărul.

Luați mai întâi și judecați ce s'a ales cu autoritatea de stat în toate ramificațiile ei, de foarte sus până jos! Dacă vreți să fiți judecători cinstiți examinați fie-care problemă în parte și dați-vă răspunsul. Luați bună-oară ideea dinastică, una din dogmele așezării noastre de stat! Aduceți-vă aminte de respectul religios al maselor la noi pentru răposatul Rege și priviți unde suntem azi sub oblăduirea actualului guvern, care din trei în trei zile dă o nouă desmințire la o nouă insultă adusă Coroanei, dacă nu inspirată în orice-caz tolerată de el. Duceți firul chestiunii cât de departe și verificați din orice colț, ca să vă lămurii deabinele. Veți vedea un minus de prestigiu, și o carte voluminoasă n'ar fi deajuns, care să constate prin prizma nenumăratelor observații din toate unghiurile țării acest adevăr. Treceți la autoritatea guvernului și priviți cum se răsfrânge ea în ochii lumii care vede totul și nu uită nimic. Intrebați-vă: a mai fost vreodată în România mică de care vă aduceți aminte, a mai fost o asemenea depreciere a ori-cărei slujbe? A mai fost un regres intelectual care să poarte pecetea oficialității ca astăzi? Mai știți vreodată de-o astfel de prostie instalată la conducerea treburilor publice, incompetență consacrată de agenți electorali drept glorie îndrumătoare răsplătită cu bani grei din bugetul țării? Toate aceste și-au dat rodul acum. Lumea a simțit cu o admirabilă intuiție tragerea pe sfoară și răspunsul ei e disprețul, cât liniștit cât sgomotos. Așa s'a cheltuit de-o șleahță întreagă de condotieri mărunți tot capitalul de autoritate fără de care nu se poate închipui angrenajul unei vieți de stat.

Cântăriți apoi efectele grozave ale sărăciei generale din țară, ca să înțelegeți cum ruina materială ține pas cu deficitul moral al societății noastre. Țărănimea e la sapă de lemn, asvârlită în ghiarele cămătarilor. După batjocura cu prețul cerealelor a venit prăvălirea prețului pământului. Din toate regiunile se ridică protestarea sumbră a satelor exploatare la urnă și părăsite apoi de potențaii zilei. La orașe secătuirea industriei și mizeria funcționarilor au devenit insuportabile. Falimentele se țin lanț, poverile fiscale înspăimântă populația. Pretutindeni un criticism amar și-a făcut loc în suflete, accentele de desnădejde se ivesc, ca în pragul unei perioade de destrămăre generală. Din aceste sbucniri de durere individuală s'a încheșat un spirit colectiv bolnăvicios și la țară și la oraș, din care nu lipsesc ura și amenințarea. Cine va mai putea strânge într'un mănunchiu aceste forțe risipite, ca atunci când apărarea națională o va cere în zile de primejdie, azi sau mâine, să le electrizeze urmărind o țintă și să creeze din ele o puternică unitate morală?

La această derută sufletească și materială se adaugă frivolitatea jocului politic, pe urma căruia ne-am ales azi cu o reală îndușmănire între provincii. Regionalismul d-lui Iuliu Maniu adus la guvern a dat naștere unei protestări regionale a vechiului Regat, care ia proporții și crește zilnic. Ori-cine trece cu ochii deschiși prin București și pipăie pulsul conștiinței obștești simte imediat, nu că s'a făcut o

răceală împrejurul „fraților de dincolo“, dar că încep ieșirile violente care atâță mulțimea. Azi e subiect de revistă aplaudat frenetic de auditoriul din Capitală, guvernantul posticos și intolerant din ceata desrobișilor de odinioară. Legea administrativă, care a reînviat vechile hotare și a împărțit în șapte părți centrul de greutate al statului deplasat din București, își dă toate silințele să consacreze definitiv această desmembrare anihilantă...

Acum, într-o atmosferă de sbiciuire nebună a tuturor instinctelor tulburi, se răscolește mulțimea prin mai multe rărâduri de alegeri. Milioanele de oameni sunt smulse din svârcolirea lor surdă și sunt învălmășite pe toată întinderea țării, ca să se agite și mai mult, și din această unanimă deslănțuire să se dospească revolta... Nu s'a gândit nimeni din cei sus-puși, — ori-care ar fi fofoșii lor de mare răspundere, — nu s'a gândit că în tensiunea actuală învolburarea maselor e un rău sfetnic? Nu și-a pus întrebarea ce se alege de noi toți, dacă acolo în Basarabia, a cărei cloțotire suferană numai orbii n'o văd, țâșnește undeva scânteia și sufletul inflamabil al mulțimii ia foc, ca o pădure îmbătrânită în miez de vară? Știe cineva unde se oprește catastrofa și își dă seama că jacheta d-lui Iuliu Maniu nu ne poate salva din primejdie când s'a pornit judecata cea de pe urmă?

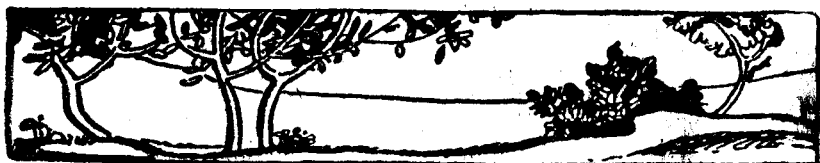
Iată întrebări chinuitoare pentru fiecare din noi.

Ce va fi mâine nu mai putem ști, fiindcă nu se pot face pronosticuri subț un cer încărcat de nori grei, cât anume va ține furtuna și unde vor cădea fulgerele ei... Un lucru însă se simte: fierbe în țară și multe otrăvuri sunt pe cale să ceară cuvânt.

Subsemnatul odinioară a scris despre măgarii care pasc pe Vezuv, neștiutori de lava de subț copitele lor...

Băgați de seamă, metafora e din nou la ordinea zilei...

OCTAVIAN GOGA



Rugăciune

Eli, Eli Lama Sabactani

Am dus făptura mea curată, visătoare,
Pe drumul Tău biruitor și sfânt,
Făptura mea făcută din pământ
Cu setea frunții 'ntinsă către soare.

Și bulgării-i simțeam apăsători și tari
În urma ce-o 'nsoreai sub pașii mei
În ochii înfrigurați, de Tine grei,
Ce mă purtau pe muchiile mari...

Eram al Tău, cuvântul Ți-l simțeam
Cum gâlgăe 'n țiparul de pământ,
Cum Eu și Tu și Duhul, una sânt,
În fugărirea clipei ce-o trăiam.

Dar bulgărul acela de pământ
Care-mi purta minunea Ta sihastră,
Mi-a dăruit privirea lui albastră
Și trupul lui umil, fără cuvânt...

Doamne,
Îngenunchiasem drumul meu de chin
Acolo pe Golgota 'ntre tâlhari,
Subt ochii Tăi dogoritori și mari,
Ce m'așteptau să-mi sorb paharul plin.

Îmi picura din pleoape Nazaretul
Și drumul Galileii plin de soare,
O ramură, un fluture de floare,
Îmi gângurea în inimă regretul.

Eram un om învins, bătut și rău
Cu spinii săturați de fruntea mea,
Eram un om ce-mi duc osânda grea
Ca să 'nplinesc tăcut cuvântul Tău.

Dar când simțeam că mă desprind mai mult,
Când omul se stingea în amintiri,
Când lunecam pe-al largurilor firi,
Mărirea mea, o clipă m'a durut.

Am întâlnit privirea ei albastră,
Sălbatec de frumoasă 'n lacrimi grele,
Intinsă rug pe chinurile mele
Un vad săpând adânc tăcerii noastre.

Ea singură, — dogoare de povești, —
Mi-a dus pe umăr tâmpla îndoelii,
Când am strigat spre Tine: „Eli, Eli
Lumina mea, de ce mă părăsești“.

O clipă omul singur a trăit
Cu Tine de-o potrivă de măreț,
De cer și de neant răsleț
Cu trupul lui de visuri răcorit.

M'am îndoit că Tu-mi vei putea da
Mărire=aceia albastră 'ndurerată,
Crescută cu pământul laolaltă
Spre lauda și spre mărirea Ta...

Doamne,
Și-acum îmi frâng genunchii rugători
Cu firu=acela singur de pământ,
Când Eu și Tu și Duhul, una sânt
Un cer aprins pe fruntea unei flori.

Mărirea ce-o aplec în însoriri,
Din falfăirea pururea sihastră,
Coboar'un gând, o pasăre albastră,
In Galileia mea de amintiri...

D. CIUREZU



Problema apărării naționale pentru România=Mare

III.

— Concluzii —

A) Din cele expuse până aci rezultă, că problema apărării naționale pentru România=Mare, ținând seamă de toate elementele ce intră în constituirea ei, se înfățișează în ansamblul ei, sub aspectul următor :

Suntem amenințați de atacurile concentrice și simultane dela răsărit, apus și miază-zi, întreprinse cu forțe enorme cari vor însuma un minimum de 60 divizii de infanterie și 11 divizii de cavalerie (forțe ce se pot mări ulterior) dotate cu cele mai teribile mijloace de distrugere, cu mii de avioane și cu cantități colosale de gaze nocive. Vom fi siliți să luptăm pe trei frontiere deschise și accesibile mișcărilor armatelor adverse, amenințate fiind pe o înfrângere de peste 1200 kilometri și depărtate unele de altele cu sute de kilometri, fără să fie legate între ele în situațiunea actuală prin căi ferate și șosele directe și cu mare capacități de transport.

Resursele industriale ale țării fiind limitate și accesul către țările industriale din vestul Europei putând să ne fie interceptat, ne va fi foarte greu să ne procurăm armamentul și materialele tehnice necesare în cursul operațiunilor. Sforțările la cari va fi supusă populația țării și în deosebi națiunea română, (sforțări fizice și morale) vor fi enotme.

* * *

B) Pentru rezolvarea acestei probleme atât de dificile a apărării noastre naționale, privită sub aspectul ei general, se impune în mod imperios să luăm următoarele măsuri :

1. Să organizăm forțele noastre militare astfel ca la mobilizare să dispunem de efective suficiente corespunzătoare forțelor atacătoare, bine încadrate, solid instruite, cu moralul ridicat și dotate cu armamentul și materialele tehnice cerute de războiul modern, în cele trei câmpuri mari de acțiune: terestru, aerian și naval.

Să ne fortificăm frontierele amenințate, pentru a limita, micșorând cât mai mult, zonele de atac.

2. Să complectăm și sistematizăm rețeaua noastră de comunicațiuni feroviere și terestre, spre a ne crea legături directe cu mare capacitate de transport, dela o frontieră la alta (ținând bine înțeles seamă și de condițiunile economice), astfel ca să facem posibilă manevrarea repede a forțelor noastre dela o frontieră la alta, putându-le multiplica, prin mișcare în timp și spațiu.

3. Să asigurăm prin măsuri adecvate conservarea sănătății fizice și morale a nației, pentru a fi la înălțimea eforturilor ce i se vor cere atunci când marele proces al luptei de rasă se va deschide printr'un îngrozitor război de exterminare.

4. Să facem cele mai mari eforturi, pentru a dezvolta industria noastră națională și în special cea militară, pentru a nu mai fi tributarii străinătății, și cu prevederea cazului cel mai greu, când accesul spre apusul european ne va fi închis, să ne aprovizionăm din vreme cu cât mai mult armament și material tehnic, păstrând însă și punând în bună stare de funcționare tot ceea ce posedăm astăzi.

În fine, cu toată situația grea în care ne găsim, să punem la dispoziția apărării naționale toate resursele financiare ce-i sunt necesare.

* * *

C) Privite sub acest aspect, și problema apărării naționale și rezolvirea ei, constatăm, că această problemă, în care partea pur militară este covârșitoare, nu este în ultima analiză numai o problemă pur militară, ci este o problemă mult mai complexă, la rezolvirea căreia trebuie să concureze multiple eforturi, astfel că ea trebuie considerată ca o problemă națională.

La rezolvirea acestei mari probleme trebuie să concureze :

a) În primul rând ministerul armatei (pentru organizarea și dotarea forțelor militare, pentru fortificarea frontierelor amenințate, etc.)

b) Ministerul de comunicație pentru complectarea sistemului de comunicații.

c) Ministerul de instrucție și subsecretariatul sănătății pu-

blice, pentru conservarea și promovarea sănătății fizice și morale a națiunii.

d) *Ministerul de industrie, lucrând mână în mână cu ministrul armatei*, pentru dezvoltarea industriei naționale în genere și a industriei militare, în deosebi.

e) *Ministerul de finanțe* pentru găsirea resurselor financiare.

f) *Ministerul de externe* pentru asigurarea relațiilor cu celelalte state, pentru stabilirea de tratate de alianță, etc.

Această imensă activitate de interdependență ministerială trebuie să fie condusă, coordonată și sistematizată de către șeful oricărui guvern, de către președintele consiliului de miniștri, care are răspunderea rezolvirii cu un moment mai înainte a acestei mari probleme a apărării naționale, de care depinde însăși existența neamului și a patriei. Atât timp cât această mare și fundamentală problemă nu este complet și definitiv rezolvată, primejdia este permanentă, și deci trebuie să se lucreze permanent, zi cu zi, la rezolvarea ei; în afară de activitatea curentă și normală, fiecare din ministerele arătate mai înainte trebuie să lucreze paralel și în părțile ce le privesc, sub conducerea și controlul șefului guvernului, la pregătirea apărării naționale, căci orice stagnare sau neglijare a acestei activități, poate să aducă peirea țării.

Intr'un articol viitor, vom arăta cum, cu mijloacele de cari dispunem astăzi, s'ar putea rezolvi în mod practic problema apărării noastre naționale.

GENERAL RĂȘCANU



Desmățul

Am fost, cu toții cei din generația noastră, sprijinitorii și entuziaștii introducerii votului universal. Un vot censitar, fie după avere, fie după cultură, nu putea fi o realizare dreaptă pentru un popor sărac și analfabet, în cea mai covârșitoare măsură nu din vina sa. Într'un stat ca România de azi, în care românii trăesc la safe iar minoritarii la orașe, nu se putea gândi nimeni la un vot censitar, dacă fîncam să se vadească și să acționeze statul nostru așa cum este: în covârșitoare majoritate format și susținut de neamul nostru.

Dar eram aderenții hotărâți ai votului obștesc și din alt motiv. Aveam credința și convingerea sinceră, că nația noastră, chiar așa analfabetă cum era în majoritate, nu mai are nevoie de nici o pregătire, de nici o educare pentru exercitarea acestui drept fundamental.

„Educarea tînarului vot obștesc” pentru noi a fost, dela început o vorbă goală, sau una după care se ascund alte intenții. Cunoșteam pe țaranul român și-l știam destul de inteligent, de pricepător, cu destul bun simț, pentru a-și ști îndeplini datoria de a vota în folosul său și al țării.

Il cunoșteam dinainte de unire, când el venea la adunările politice, la luptele electorale, cu toată încrederea, cu toată inima, neașteptând nici odată nici o răsplată dela nimenea. Țaranul nostru știa, simțea, că se mișcă pentruca neamul întreg să poată vedea zile mai bune.

La aceste adunări politice naționale țaranul nostru venea ca la liturghie și asculta ca în biserică. Cine nu avea curajul să se ducă sau cine nu credea cași neamul întreg, rămânea acasă, se retrăgea într'un colț și-și forcea singuratic gândurile.

Dar nu s'au pomenit oameni veniți la o adunare să întrecupă pe orator, să polemizeze cu el în decursul vorbirii, chiar când poate li se spuneau și lucruri cari nu erau pe placul lor.

Fără nici o gălăgie, fără huidueli, ascultau și pe candidații potrivnici, pe românii cari crau datori să-i însoțească. O bună cuviință nu numai mostenită, dar poruncită de o nobleță sufletească căștigată în veacurile de suferință, era pavăza sigură pentruca o adu-

nare populară să nu se poată schimba în bătaie, în huidueli, să nu se poată sfârși cu scandal.

Acéiaș multime conștientă și cuviincioasă țărănească am avut-o și un an-doi după uniře. Ți-era mai mare dragul să mergi între sătenii noștri, să te convingi din experiență cât de bine sunt informați, cum știu judeca de sănătos, ca și când ar fi avut parte zeci de ani de cea mai fundamentală și mai serioasă educație cetățenească.

Își dovedeau superioritatea și acum prin aceeaș inteligență, bun simț și bună buviință, ca și mai înainte. Cum începuseră să cutreere satele reprezentanții diferitelor partide politice din România, țărănimea avea destule elemente de-a putea judeca și situația nouă și pe oamenii diferitelor partide.

„Tânărul vot obștesc”, adică țărănimea, începuse a avea simpatii și antipatii politice între partidele din țară, și cu toate acestea se purta cuviincios cu toată lumea, asculta pe toți oratorii în liniște, și-i judeca pe toți în tăcere, în conștiința sa. Singura atitudine ostilă care a pornit din inima țărănului, din spiritul lui, pentru omul partidului nesimpatizat, a fost *ironia*. Ironia în felul cum te asculta zâmbind, sau cum făcea semne din cap și din ochi vecinului de adunare, și rareori într'un cuvânt care stârnea ilaritate în ascultători, și făcea pe orator să-și dea seama de realitate.

Până am rămas la această atitudine a „tânărului vot obștesc”, — până când nu a venit *intensiva educație* făcută de demagogia politică, — era o plăcere să participi la adunările populare, să cutrieri satele în propagandă electorală.

Țărănimea, câtă vreme a fost lăsată de capul ei să voteze cum știe și cu cine-i place, până ce singură hoțara de simpatia pentru un partid sau altul, a dovedit că e matură politicește, că știe ce face, știe alege grâul din neghină. Instinctul ei de orientare, cumințența, bunul simț, buna buviință de care a dat dovadă, ne-au arătat tuturota că n'avem să regretăm acordarea votului obștesc.

* * *

Unele partide politice, cu întreaga lor clientelă parazită, în luptă disperată pentru putere, au dat însă în curând năvala asupra satelor. Voind cu toate să fie democratice, anticiocești, trebuiau să câștige cât mai multe voturi.

Și atunci a început nenorocirea cea grea, care în limbajul curent s'a numit: *opera de educație cetățenească, opera de luminare a maselor, sau educarea tânărului vot obștesc*. Această „operă” nu ar fi putut-o descoperi și realiza în măsura în care s'a realizat la noi nici de cei mai mari dușmani ai neamului. Are perfectă dreptate dl profesor Simion Mehedinți, care a spus odată că dacă ungerii, rușii și bulgarii împreună ar fi adunat un fond de miliarde și l-ar fi dat pe mâna celor mai perversi și iscusii oameni să strice puterea și făcând românismului, n'ar fi reușit să realizeze ceea ce a făcut demagogia politicianismului dca noi cu țărănimea română în cei șapte-opt ani din urmă.

Cine a cunoscut pe țărani noștri alegători înainte de începerea „educației” dată de aceste partide, azi nu-i mai recunoaște. Dacă ar fi să se acorde azi dreptul de vot universal țărănimii „școlarizate politicește”, cred că cei mai mulți, cu tot idealismul nostru, am sta la cumpănă; ar sta, desigur, la îndoială, și cel de al doilea factor constituțional.

Desigur, vina că am ajuns unde suntem nu e a satelor, ci a așelor partide politice, cari cu agenții lor electorali, au făcut „educația” corpului electoral. Aceștia, domnii coborâți în popor, au *înjurat mai întâi* pe oamenii partidului advers, în fața adunării. „Educătorii” au făcut mai întâi *hoji* și *tâlhari* pe cei din tabăra contrară. Ei au tăvălit în noroi cinstea și numele bun al adversarului politic. Ei „s’au țigănit” mai întâi. „Educătorii” au asmuțat poporul „să nu asculte”, „să nu-i lase să vorbească”, pe cei din alt partid. Ei au flurerat mai întâi. Ei au îmbătat mai întâi pe țărani cari au zădărnicit prin scandal o întrunire potrivnică. Ei au făcut din scandalagii primari în sat, ei au dat instrucții mai întâi pentru formarea și înarmarea bătaușilor. Ei au ațâțat o parte dintre săteni împotriva celeilalte părți. „Educătorii” au venit cu făgăduieli și amenințări, ei au reușit să schimbe fața satelor noastre în mai puțin de un deceniu, așa încât azi nu le mai cunoaște.

Puteam rămânea cu votul universal decenii de-arândul și țărănimea noastră s’ar fi arătat vrednică de el. *Din capul și inima țărănului român n’ar fi eșit*, lăsat pe priceperea și simțirea lui, *nimic din inovațiile pe cari le putem descoperi acum la sate*.

Dar a venit „educația” făcută de elemente pornite, inconșiente, veninoase, mărginite, ne-au prostiț poporul, l-au înveninat, l-au desbrăcat de bunăcuviința moștenită, de respectul autorității, de stima față de ori cine, de elanul sincer. L-au împărțit în fracții în fie care sat, i-au pus ciomagul în mână, și s’a dat lozinca: „La mir”.

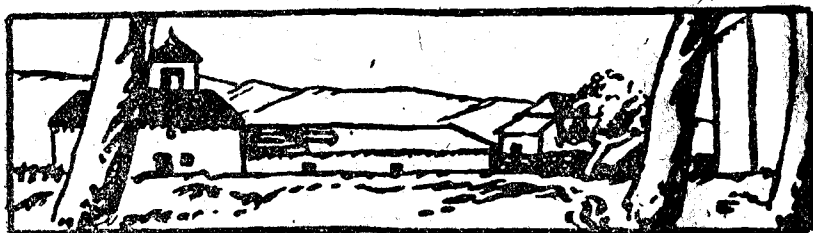
Argumentul suprem, argumentul stupidului, începutul desmățului și al anarhiei!

Cu cât s’a înverșunat lupta între șefii ce-și dispută guvernele, cu atât ni s’au tulburat și ni s’au învrăjbit satele, cu atât au sporit scandalurile în întrunirile publice, cu atât au crescut numărul ciomagelor, și a ciomagășilor, cu atât a scăzut bunăcuviința tradițională și respectul de autoritate.

Desmățul ce-și serbează ospățul în alegerile de acum, e copilul dulce a „educației politice a fânărului vot obștesc”, așa cum au înțeles să-l facă la noi unele partide politice. Anarhia deplină nu va aștepta încă un deceniu de o astfel de educație...

Și toți oamenii cu răspundere se întreabă îngroziți: Când, și prin ce mijloace vom ajunge să avem iarăși masele cuminiți, mature, cărora le-am acordat votul universal?

I. AGÂRBICEANU



Dezastrul agriculturii

— Organizarea rentabilității agricole —

Teoria rentabilității susține, cel mai desăvârșit stimulent al muncii agricole este *interesul*. Inițiativa particulară a agriculturii este în funcție de acest interes. Fiecare agricultor întocmește programul cultivării pământului precum și-și îndreaptă stăruințele sale, după valoarea de desfacere a produselor sale agricole. Și cu cât această desfacere va fi mai rentabilă, cu atât și agricultorul va intensifica mai mult opintirile sale.

Teoria rentabilității susține, că întreaga agricultură cu toate ramurile ei de producție, stă sub un proces de continuă *adaptare la rentabilitatea produselor*. Există o legătură causală între produsele agricole și rentabilitatea lor. Această legătură se manifestă nu numai la globalul producției, ci și la singuraticile ramuri de activitate agricolă. Dacă scade în general prețul produselor agricole, imediat se prezintă *descreșterea* lor, atât cantitativă cât și calitativă. Dacă fluctuază prețul unui singur ram de producție, urmează imediat o nouă *orientare* a agriculturii. El trece la producția altui ram, care prezintă o mai mare rentabilitate. *Adaptarea*, deci, este determinată mai totdeauna de limitele rentabilității.

Teoria rentabilității susține, că rentabilitatea producției agricole nu este rezultatul unei evoluții. Nu răsare din pământ, ca arborii, ci este determinată de împrejurări interne și externe. Ea se prezintă ca o consecință logică a prevederilor, prin care se guvernează o țară. Cum s'ar zice este rezultatul *tehnicii de guvernare* dintr'un stat. În consecință, ca să o avem, trebuie să o câștigăm. Iar această câștigare nu este un lucru chiar ușor, în tot cazul reclamă realizarea unei organizații specifice.

Numai organizarea poate împrumuta rentabilității *stabilitate* și o *siguranță*, fără care rămâne inoperantă pe țărâmul progresului agricol. Trebuie înțeleasă mentalitatea agricultorilor. Ei doresc să cu-

nească ziua de mâine, ei nu experimentează bucuros, ci ei doresc a ști cu certitudine pentru ce nucesc. Această siguranță nu o poate garanta decât încrederea într-o rentabilitate stabilă și sigură a producției agricole. Rentabilitatea care fluctuează an de an, chiar zi de zi, între extremități, nu va constitui nici odată un stimulent al muncii. Mai mult bine face progresului agricol o rentabilitate cât de modestă, chiar redusă, dar sigură, decât una mai mare, însă supusă unor surprize neplăcute.

Organizarea rentabilității este în funcțiune de condițiile specifice ale fiecărei țări. Imprejurările interne și cele externe imprimă caracterul lor asupra structurii acestei organizări. Ansamblul de măsuri, legi, regulamente și instituții, care laolaltă compun structura organizării, se va adapta timpului și locului, dacă vrea să satisfacă misiunii sale. Faptul, că rentabilitatea însăși nu decurge din evoluție, nu înseamnă că structura organizării să nu fie supusă schimbărilor.

Se impune întrebarea: cum se realizează organizarea rentabilității agricole? Ce norme stau la baza acestei organizări? Cari sunt directivele ei? Experiența altor țări, ce indicații dau pentru această organizare?

Studiul statistic din alte țări, în adevăr, arată unele norme și chiar principii câștigate prin o lungă experiență, cu ajutorul cărora se poate construi o organizare potrivită. În conformitate cu această indicație, organizarea rentabilității agricole are două părți distincte și anume:

1. Tehnica de armonizare.
2. Tehnica de încurajare.

Ce înseamnă una și ce înseamnă alta? Care este concepția lor? Care este programul lor de realizare? Voi încerca să analizez aceste puncte aci numai în rezumat, voi reveni însă și în detaliu în coloanele acestei reviste.

Colaborarea factorilor productivi

Tehnica de armonizare înseamnă globalul tuturor dispozițiilor, prin care se realizează într-o țară *armonia de colaborare a factorilor productivi*. Această armonie înseamnă, că în cursul activității lor, fiecare factor productiv — după rostul lui firesc — trebuie să *întregească activitatea celui alt*, trebuie să se ajute și nu să se dușmănească. Nu este de admis, ca unul să fie încurajat în detrimentul celui alt. Importanța fiecăruia se oglindește în forța creatoare, pe care o reprezintă în țara sa. Și după această importanță trebuie să se asigure din partea statului și încurajarea ce i se cuvine. Supremația nejustificată a unuia înseamnă anemizarea celui alt, și dezastrul economic vine cu siguranță în urma ei. În privința această istoria ne arată multe exemple. Multe țări au fost nimicite prin orândueli economice nepotrivite.

Factorii productivi sunt următorii:

1. *Pământul*, sub care este a se înțelege agricultura unei țări cu toate ramurile ei de producție.

2. *Munca*, sub care este a se înțelege industria și comerțul unei țări, evident în sensul cel mai larg al cuvântului.

3. *Capitalul*, sub care este a se înțelege exclusiv elementul de schimb, deci numerarul care rulează în viața economică, mai bine zis *emisiunea de numerar* a unei țări, deoarece numai această va acționa în mod *efectiv* ca element creator în viața economică.

Acești tustrei factori acționează în viața economică, fiecare după misiunea sa naturală. Agricultură *produce*, industria *preface* și *crează*, comerțul *transmite*, iar numerarul — capitalul — *circulă* în arterele celorlalți factori, tocmai ca sângele în corpul unui viețuitor. Fără sânge în trupul unui viețuitor nu este viață, iar prea puțin sânge înseamnă o viață fără vlagă. Intocmai așa și în viața economică, fără *numerar* ceilalți factori productivi *nu pot exista*, iar cu prea puțin numerar *nu pot produce*.

Tehnica de armonizare a unei țări începe tocmai la acest punct. Cum asigură numerarul necesar pentru ceilalți factori productivi? Ce cantitate de numerar crede oportun să transmită celorlalți doi factori pentru menajarea producției lor? Aci intervine arta guvernării unui stat. Reușește armonizarea, urmează progresul economic și agricol al țării și cu el bună starea și îndestulirea cetățenilor. În caz contrar, intervine supremația capitalului, cu repercusiunile ei inerente. Acestea se prezintă în forma luptelor de clasă și a anemizării celorlalți factori, a sărăciei și a neîndestulării cetățenilor, și în sfârșit a dezastrului unei țări.

Studiul statistic din alte țări înregistrează pe fărâmul tehnicii de armonizare și unele norme în ce privește cantitatea de numerar pe care îl crede necesar pentru progresul celorlalți factori productivi. Arată limita cantității de numerar ce trebuie să circule în atelele celorlalți factori, astfel ca ei să poate deveni apoi și productivi.

După această experiență, pământul — agricultura — va trebui să dispună de 10% *numerar* menit să ruleze nestânjenit și neconținut în producția lor. Iar munca — industrie și comerț — va trebui să dispună de 20% *numerar* menit asemenea să ruleze în permanență în activitatea acestui factor. Acest procent este a se socoti *ad valorem* fiecărui factor. Și este *limita* dela care *în sus* începe *încurajarea* factorilor, iar *în jos* anemizarea și devalorizarea lor.

Aceasta este *cheia* așa zisei tehnice de armonizare a factorilor productivi, pe care toate țările din lume o învățesc, când bine, când prost, când conștient, când inconștient, când tendențios pentru interese de clasă, când cu bună credință pentru binele obștesc, toate după pricepere și intențiunile celor cari guvernează o țară. Mai recent, însă, avem două pilde clasice ale felului, cum trebuie să se facă armonizarea factorilor productivi. Una este *Franța*, alta este *Ungaria*. Și ce este mai interesant este faptul, că în Ungaria această armonizare a fost realizată de un român: Ion Bud din Maramureș.

Va fi interesant să vedem la noi raportul de colaborare a factorilor productivi. Iar din acest raport să lămurim apoi felul armoniei

acestei colaborări. Raportul de forță între factorii noștri productivi se prezintă în forma următoare.

1. *Pământul* țării reprezintă o valoare aproximativă de 207 miliarde lei.

2. *Munca* — industria și comerțul — reprezintă o valoare aproximativ de 47 miliarde lei.

3. *Capitalul* respectiv emisiunea ce rulează efectiv în economia țării noastre reprezintă 21 miliarde lei.

În această evaluare, leul este socotit 3 centime, deci sub valoarea lui de stabilizare.

Din acest raport de forțe se evidențiază clar și lămurit, că armonia factorilor noștri productivi în colaborarea lor este perturbată, și chiar dela început este tendențios alcătuită în favorul capitalului. Este deci cazul unei *supremații* meșteșugite a *capitalului* în detrimentul celorlalți factori productivi.

Conform normei de experiență din alte țări, pe cari am indicat-o mai sus, armonizarea factorilor noștri ar necesita următoarele cifre de numerar:

1. *Pământul*, — agricultură — cel puțin 10% numerar, ceea-ce după valoarea de 207 miliarde lei, înseamnă suma de 20 miliarde și 700 milioane lei. În Ungaria de exemplu agriculturii i s'a asigurat peste 30% numerar. Numai creditele ipotecate trec aici peste 31 miliarde lei.

2. *Munca* — industria și comerțul — cel puțin 20% numerar, ceea-ce după valoarea de 47 miliarde lei ar însemna suma de 9 miliarde și 400 milioane lei.

În total, ar fi necesară deci suma: 30 miliarde și 100 milioane lei numerar, menit să ruleze liniștit și încontinuu între factorii noștri productivi. Numai pentru *agricultură* ar fi necesari 20 miliarde 700 milioane lei. Această sumă este însă *limita*, dela care în sus începe *încurajarea*, iar în jos *remizarea* producției agricole.

În expunerea de motive a legii pentru organizarea creditului funciar rural și a creditului agricol, se specifică și se arată cifra numerarului ce rulează în agricultura noastră. Acest numerar abia ajunge la cifra de 8 miliarde lei. Dacă scădem această cifră din cele 20 miliarde și 700 milioane lei, avem o sumă deficitară de 12 miliarde și 700 milioane lei în detrimentul agriculturii noastre. Acest deficit complectat la suma de 20 miliarde și 700 milioane lei ar însemna incontestabil o înviorare. *Încurajarea* însă, ar începe dela această sumă în sus. În situația ei de astăzi, agricultura noastră *tehniceste* este în *imposibilitate* de a puțea lua calea progresului.

Incurajarea producției agricole

Tehnica de încurajare înseamnă globalul tuturor dispozițiilor, pe cari le inițiază și realizează o țară, pentru a ridica gradul de rentabilitate a produselor sale agricole. Aceste dispozițiuni se pot grupa în următoarele categorii:

1. *Seleționarea și nobilitarea produselor agricole.*
2. *Industrializarea și comercializarea produselor agricole.*
3. *Asigurarea de bușeurilor interne și externe cu ușurarea comunicațiilor.*
4. *Favorizarea exportului agricol și reglementarea importului necesar agriculturii.*
5. *Mecanizarea agriculturii.*

Realizarea tuturor acestor dispozițiuni într'o țară reclamă mult timp și o continuă adaptare la condițiunile interne și externe ale țării. În orice caz, această organizare reclamă un *program de stat* bine conceput și continuativ executat, dela care nu se admite nici o abatere nejustificată.

În cursul celor 10 ani — am văzut — s'a încercat și la noi unele expediente pentru încurajarea rentabilității noastre agricole. Aceste încercări, însă, nu au avut rezultatul dorit. Nu au fost eficace. Ele nu sunt potrivite timpului, locului și gradului de progres al agriculturii noastre.

În rezumat, am afins prin aceste considerațiuni defectele organice ale capacității de producție a proprietăților noastre și a rentabilității producției însăși.

Aceste lipsuri împiedecă înviorarea progresului nostru agricol. Și, până când ele nu vor fi înlăturate, *nu cred în propășirea agriculturii noastre.*

ION IACOB





„Voivodina sârbească și Banatul Timișan“

Sfârșitul veacului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea constituie în istoria Ungariei un interval de timp în care conștiința și cultura națională ia o dezvoltare foarte mare. Ungurii, întotdeauna minoritari în țara proprie, în decursul veacurilor și-au însușit meșteșugul de a preîntâmpina din vreme oricând surpriză o evoluție, și-au dat seama, că ceasul conștiinței naționale un bătea numai pentru ei, ci pentru toate popoarele, și au început cu multă grijă completarea și adaptarea arsenalului lor politic, pentruca ștergerea feodalismului — admirabil instrument de dominație a veacurilor apuse — să nu-i arunce pradă unor supuși mai tari numericște. Noua lor tactică a început să se întrezărească foarte curând. Ei se năzuiau ca, beneficiind din plin de toate foloasele ideii naționale, să împiedice acelaș lucru la alții, inaugurând numaidecât maghiarizarea cea mai nemiloasă a popoarelor nemaghiare, înainte ca acestea să se fi trezit la aceeaș conștiință.

În ședințele Dietei dela 1790, ungurii lucrează cu zor și zel pentru ideea, cultura și politica lor națională. Pe această vreme se întemeiază Academia maghiară, Teatrul, Muzeul național, etc., iar în primele decenii ale veacului următor (1830) ei traduc în faptă maghiarizarea tuturor serviciilor și tuturor funcționarilor, pe tot cuprinsul Ungariei istorice, subînțelegând aci și Croația.

În epoca dela 1790—1848, sârbii din Ungaria n’au mai fost așa de solidari ca în trecut. Deși stăteau pe aceeaș platformă politică cerând respectarea privilegiilor leopoldiene, ratificarea acestora de către Dieta maghiară (1791/2) i-a făcut ca, în loc de un singur stăpân, deacum să-și îndrepte ruga și privirea către doi. Amăsurat acestei

stări de lucruri ei s'au divizat în două partide, după cum așteptau mila Vienei sau Pestei. Cei dintâi, avându-și centrul la Novi-Sad reclamau pe seama poporului sârb, ca unitate etnică realizarea integrală a privilegiilor și promisiunilor împărătești, mai ales în preajma anilor 1848, și anume: dreptul de a-și avea patriarhul lor, voevod ales precum și un teritoriu politic și administrativ propriu. Cei de-al doilea acționau din Pesta cerând egalitatea civică pentru sârbi, adică drepturi individuale, ceea ce cadra întocmai cu teza maghiară, de atunci și de mai târziu.

Ambele fracțiuni așteptau însă realizarea dezideratelor lor dela guvernul ungar, căruia i le și supun printr'o delegație trimisă la Pojon. În principiu, deci, ambele tabere primiseră orientarea Pestei, abandonând pe protectorul de veacuri care a fost Viena. Numai dârza rezistență și șovinismului implacabil alui Kossuth i-a făcut pe sârbi să revie la vechiul patron, adică sub aripile proteguitoare ale Curtii imperiale.

În adunarea sârbească ținută în *Sremski Karlovci*, la 1 Mai 1848, se scoate din nou la iveală diploma leopoldiană și, dându-se citire textului privilegiilor, se proclamă întru patriarh Raiacici, iar voevod Ștefan Șuplikaț. La 3 Mai se ține o adunare și în Carlovăț care hotărăște ca: Sirmiu, granița militară din Sirmiu, Barania și Bacika cu circumscripția Șașcaș și Becei, înfășurând Banatul dimpreună cu granița militară și circumscripția Chichinda, să se proclame „voivodat sârbesc”.¹⁾ Prin manifestul delă 1 Decembrie 1848, împăratul confirmă alegerea lui Șuplikaț, — cel dintâi și cel din urmă „voevod” sârbesc, căci nu peste mult moare subit, numindu-se în locul generalul Mayerhofer, — și alui Raiocic ca patriarh, asigurând pe sârbi de toată sollicitudinea și dragostea sa, iar prin § 72 al regulamentului, din 4 Martie 1849 se precizează următoarele: „Voivodatul sârbesc va fi astfel întocmit, încât să-i asigure biserica și naționalitatea în sensul vechilor privilegii imperiale”.²⁾

În mod practic, Voivodina sârbească se creiază prin patenta imperială din 16 Noembrie 1849 și al cărei text este următorul:³⁾

„Județele de până acum: Bacibodrog, Torontal, Timiș și Caraș (Bacika și Banatul), mai departe: circumscripțiile Ruma și Ilok din județul Sirmiu, adică teritoriile acestora unite, vor forma, deocamdată, — până când se va hotări asupra pozițiunii viitoare a acestei regiuni a imperiului sau a încopierii lui definitiv la un alt stat al Coroanei, — un ținut unitar administrativ, care se va governa de către ministerul nostru, independent de Ungaria. Teritoriul acesta se va numi „Voivodina sârbească și Banatul Timișan”. Ne rezervăm nouă înșine reprezentarea suveranității în acest teritoriu, iar populațiunea va participa în reprezentanța imperială întocmai ca și celelalte țări ale Coroanei.

1) Dușan Popovici, op. cit. p. 26.

2) ibidem, p. 27.

3) Boroszký Samu, op. cit. p. p. 387—388

„Administrarea acestei provincii se încredințează unui șef provincial cu sediul în Timișoara, căruia în interesul organizării administrației civile i se atașează un comisar ministerial. Având în vedere diferitele naționalități existente, ordonăm ca, această provincie să se împartă, amăsurat celor trei națiuni principale, în trei circumscripții, iar acestea, în plase. Circumscripțiile Ruma și Ilok din Sirmiu, precum și regiunile locuite de sârbi din Bacika, Timiș și Torontal, vor forma Voivodina sârbească. În semn de venerațiune față de națiunea sârbească din imperiu și amintirile sale istorice, suntem dispuși să purtăm, pe lângă titlul nostru imperial, și pe acela de „mare voevod al Voivodinei sârbești“.

„Șefului Voivodinei îi dăruim titlul de vice-voevod“.

Murind colonelul Șuplikaț îndată după alegerea sa de voevod și înainte de creiarea unității administrative de mai sus, în fruntea Voivodinei sârbești înființată la 1849 n'a stat nici măcar o zi vreun reprezentant al sârbilor. După Șuplikaț se investeste cu titlul de voevod generalul Mayerhofer, care nici el nu-l poartă prea mult timp. În locul lui vine contele Coronini-Kronberg, care organizează administrația Voivodinei cu funcționari germani. Îi urmează baronul Șokcevic, apoi contele Bigeau de Saint-Quentin și însfârșit contele Mensdorf, adică mai toți germani. De aceea zice H. Schwicker că „Voivodina sârbească“, în afară de titlu, nu avea nimic național, opinie la care se atașează și dl Dușan Popovici scriind: ¹⁾ „Așa zisul „Voivodat sârbesc și Banatul Timișan“, cum l-a delimitat guvernul vienez, are alte teritorii decât Voivodina sârbească dorită de congresul dela 1790, și alte raporturi etnice. Numărul total al locuitorilor era de 1.426.221 din care:

397.459 români
 384.046 sârbi
 335.080 germani
 221.845 maghiari
 25.607 slovaci
 22.780 bulgari
 6.777 ruteni
 2.860 croați
 2.820 greci
 15.507 evrei“.

Din aceleași motive a exclamat, cu ocazia desființării Voivodinei, întâmplată la 17/12 1860, Svetozar Miletić, cel mai proeminent conducător al sârbilor din Ungaria: „Să-i sare ochii cui o va deplânge!“ ²⁾

În congresul ținut în ziua de bunăvestire 1861 — ultimul congres politic al sârbilor din Ungaria — sârbii au cerut o Voivodină altfel delimitată și care să cuprindă: ³⁾

a) Toată regiunea civilă a Sirmiuului, adică circumscripția Ruma, Ilok și Vukovar;

¹⁾ Op. cit. p. 28.

²⁾ V. Iakșić, op. cit. p. 513.

³⁾ Dușan Popovici, op. cit. p. 28—29, 31

b) Bacika inferioară, fără graniță;

c) „Din Banat partea de lângă Tisa și Mureș, locuită de o populație sârbească imprăștiată, dimpreună cu Timișoara, care trebuia să fie capitala Voivodinei“.

O Voivodină astfel delimitată ar fi avut, — după d-l Dušan Popovici — dintr'un total de 1.001.354 suflete, 584.777 care vorbeau limba sârbo-croată, iar după confesiune ar fi fost 636.121 de pravoslavi.

Prin urmare, politica sârbească abia la 1861 îndrăznește să preziceze, în spațiu și după raporturi etnice, aspirațiunile sale teritoriale, căci la 1690. — chiar admitând că sârbii s'ar fi gândit la așa ceva — acel teritoriu național nu putea fi decât flotant, de vreme ce episcopul Isaia Diacovici, interpret autorizat al patriarhului Cernojevici, cerea drepturi și privilegii „oriunde s'ar găsi sârbii în viitor“, iar la 1790 însuș comisarul imperial, baronul Schmidfeld a fost acela care a trasat granițele problematicei Voivodine deatunci.¹⁾ Dar nici după frământări și chibzuiuri de veacuri și nici încălecând Dunărea și Tisa, chemând în ajutor pe conaționali lor din alte provincii, sârbii nu-și pot forma o majoritate etnică sigură, care să le justifice politica imperialistă. Ei mai au nevoie de noțiuni vagi și elastice (cunoașterea limbii sârbo-croate sau pravoslavia), pentru a putea obține o proporționalitate de circa 50%. Această dificultate insurmontabilă pentru ei nu se explică altfel, decât prin geografia etnică românească a provinciei dintre Mureș, Tisa, Dunăre și Cerna, căreia, — după expresia poetului bănațean²⁾, Cel de sus îi hotărâse această soartă din chiar ziua zămislirii ei:

„Doar' mâna Lui cea tare, așa a vrut să sape,
Hotar grădinii mele, cu cele patru ape“...

P. NEMOIANU

¹⁾ V. Iakșici, op. cit. p. 513.

²⁾ G. Bălțeanu: „Puntea“.



Scrisori din Italia^{*)}

— Un război italo-jugoslav ? —

Rândurile acestea vor surprinde, în deosebi, pe cei neinițiați în tainele politicii italiene.

Pentru a putea analiza politica lui Mussolini în Balcani, este necesară o reîntoarcere la epoca care a urmat imediat tratatului dela Versailles, când Italia se socotea profund nedreptățită și avea nevoie de un Gabriele d'Annunzio, pentru a redobândi acea „*terra italianissima*“, care este Fiume. Și „*italianissima*“ era și este coasta întregă a Dalmației. Brutalitatea, cu care tânărul stat jugoslav, căuta atunci să înăbușe caracterul latin al orașelor dalmate, a frezit un viu ecou iredentist în sufletele patrioșilor italieni, cari se întrebau, de ce-au făcut războiul, dacă la sfârșitul acestuia, toate națiile învingătoare aveau să-și elibereze conașionalii, în afară de italieni. Mi-aduc aminte atunci de imprecățiile teribile ale foștilor combatanți, contra francezilor, cari: „dictaseră pacea de unul singur, deși făcuseră războiul alături de alții“. Și aceiași vajnici inamici „*del trattato di Versailles*“ spuneau cu amărăciune: „Din război au eșit învinși și învingători, dar umiliți n'am fost decât noi și Germania“.

Din amărăciunea aceasta lăsată de tratatul de pace, din desgustul pentru politicienii slabi, care nu știuseră să apere împotriva lui Clemenceau drepturile Italiei la ospățul învingătorilor, ca și din

*) Publicăm aceste considerații alarmante, dar nu mai puțin interesante asupra raporturilor italo-jugoslave, cu titlul de document, bineînțeles fără să ne identificăm cu unele păreri exprimate de autorul lor. (N. R.)

acel iredentism dalmațian al lui d'Annunzio, a luat naștere fascismul. Provoacărilor comuniste n'au fost decât picătura, care venea să deborde paharul amărăciunilor postbelice. Ele au dus la constituirea „*fascilor de luptă*” și cu ele la triumful fascismului.

În starea aceasta de spirit, dacă italienii aveau oarecare dreptate să *fluture steagul* unui platonice iredentism, iugoslavii favorizați peste măsură prin tratatele de pace, aveau dimpotrivă, tot interesul, să nu alimenteze o ură în fașă încă.

Italia lui Mussolini, preocupată să reinvie în Africa vechiul imperiu roman, a oferit cu tratatul de la Nettuno ramura de măslin a unei păci, care ar fi stins orice urmă de veleități războinice între aceste țări. Cine a sabotat acest tratat, cine a făcut tot ce a putut spre a-l desființa, este — se știe — Jugoslavia. „Oriuna”, puternica organizație șovinistă iugoslavă, poartă răspunderea, în mare parte, a situației încordate de astăzi dintre cele două popoare și dacă mâine va fi război — și va fi *neîndoelnic* — este pentru că ea l-a voit și provocat în toate chipurile. Este aceiaș organizație naționalistă, care ne contesta dăunăzi dreptul asupra Dobrogei și a Basarabiei. Aceiaș „Oriuna”, inamică manifestă și constantă a României, dar, ca panslavistă feroce, prietenă trează a slavilor de pretutindeni, inclusiv a rușilor și bulgarilor. În fine, „Oriuna”, intru-chiparea unică a spiritului tripartit serbo-croato-sloven, a reușit aceaștă minune, numai în numele cruciadei, pe care o duce contra Italiei. Căci, acest amalgam hibrid de rase diverse, care se mănâncă și se disprețuiesc între ele, devine un singur trup, un singur gând și o singură pornire, când este vorba de Italia, împotriva căreia le leagă o teamă comună și o ură la fel. Italia le-a jurat moartea și „*cine se alătură — spun italienii — de dușmanul acesta cu trei capete, înseamnă că vrea să-i împărtășească soarta*”.

Acesta e adevărul. În lumina aceasta trebuie judecată turburarea Italiei la constituirea Micei-Înțelegeri. O alianță compusă din români, cehoslovaci și oricare altă nație din Balcani, chiar dacă nu ar fi lăsat-o indiferentă, nu ar fi îngrijorat-o. Cu Jugoslavia, această alianță are o înfățișare cu totul diversă. Judecata Italiei a fost sumară. Mica-Înțelegere trebuie desființată, sau redusă la neputință. Ajunsă la concluzia aceasta, Italia a încercat două căi. Întâi a voit să ne scoată din Mica-Antantă. Spuneau atunci italienii: „*Dacă România vrea să se garanteze contra Ungaria, suntem gata a o face. Dorește România să-și asigure o asistență în marile conferinți europene, va avea permanent pe-a noastră. Dacă, ceva mai mult, voește și o împăcare cu Rusia, noi — singurul stat în raporturi amicale cu Republica Sovietelor — suntem în măsură să i-o înlesnim*”.

Din considerente diverse, România respingând sugestiile Italiei, a rămas în Mica-Înțelegere. Și a rămas, chiar atunci, când s'a convins că Jugoslavia făcea ochi dulci — peste capetele noastre — rușilor. Și a rămas, chiar atunci, când ultimile licăriri de românism din Banat, Macedonia și Timoc erau înăbușite brutal de șovinismul binecunoscut al vecinei și aliatei noastre. Și a rămas, în fine, chiar

după ce ne dăduse probe vizibile de egoism și inamicitate, în diverse conferințe internaționale.

Când Italia și-a dat seama, că cu noi nu mai este nimica de făcut, a apucat calea a doua, care a dus la încercuirea întregii Mici-Intelegeri. Planul acesta este al Ducelui, care l-a urmărit și pus în aplicare pas cu pas, cu acea tenacitate, care face dintrânsul nu numai omul de stat cel mai mare al lumii, dar și cel mai redutabil.

O alianță fățișă, cea cu Albania, și patru tratate secrete leagă astăzi Italia de Germania, Rusia, Ungaria și Turcia. În momentul când scriu aceste rânduri, Bulgaria prin regele Boris, va fi semnat cel de-al șaselea tratat și ultima verigă din lanțul de tratate, care premerează războiului contra Jugoslaviei. *De războiul acesta ne desparte poate mai puțină vreme decum ne închipuim.* La Sebenico, la Spalato și Ragusa, pe coasta Dalmației jugoslavii s'au dedat, acum câțva timp, la violențe și devastări împotriva italienilor și a consulatelor italiene.

Gravitatea acestor excese nu va scăpa nimănui. Guvernul italian a interzis presei să vorbească despre ele, dar a îngăduit studențimei italiene să adune semnături dela populație pentru războiul contra Jugoslaviei. Acestor agitații corespunde de altfel și o activitate febrilă în uzinele de război ale Italiei. Inafară de flotă, pregătirea de război a Italiei va fi complet terminată la sfârșitul anului în curs. 12 divizii de aeroplane și hidroavioane (cu patru mii aparate) vor constitui flota aeriană a Italiei la încheierea acestui an. Fiecare divizie este compusă din 300 aeroplane și treizeci de rezervă. Serviciul de gaze al Italiei este cu adevărat uriaș. Războiul viitor va fi, desigur, un război de surprindere și se va decide pe calea aerului. Va izbucni brusc, violent și necruțător, ca o adevărată pedeapsă a cerului.

Italia și Jugoslavia au grele conturi de lichidat între ele. Nimic de spus, dacă războiul se va localiza la aceste două nații. Dar sunt indicii sigure, că focul apocaliptic se va întinde, din nou, peste întregul continent, fiindcă într'acolo ne duce sistemul actuală de alianțe, superbia națiilor învingătoare și ura îndărătnică a celor învinși. Cine poate măsura întinderea unui astfel de cataclism?

Și'n pragul acestor sumbre previziuni, întrebarea care ne vine chinuitor pe buze, privește soarta noastră. Care este situația României înainte de toate? Aliată cu Franța, România așteaptă, se înțelege, ajutorul și scăparea dela Franța. Întrebarea e, va putea Franța să ne ajute? Discursul recent al delegației „căștilor de oșel germane” venită „în vizită” la Roma, arată că Germania republicană, democrată și ultrapacifistă, nu are alt ideal, decât „reîntregirea patriei germane!!!” Asta înseamnă, că nu vom putea conta pe sprijinul Franței, care va avea prea mult de lucru la ea acasă. Cehoslovacia va avea de apărut, de asemenea, propriile-i frontiere. Presupunând, ceva greu de presupus, anume că Bulgaria va rămâne eventual neutră, țara noastră va avea să se răfuiască singură, cu Ungaria — și alături de aliatul polon — cu Rusia.

Poate cineva spune, cu fruntea în sus, că suntem pregătiți pentru a înfrunta un asemenea război? *Suntem o țară de oameni optimiști.* Este una din bolile noastre incurabile. Cu optimismul acesta suntem cei mai crânceni pacifiști la Geneva și aiurea. Cu optimismul acesta am rămas dezarmați; cu optimismul acesta nu vedem nimic din ceea ce se petrece în vestul și răsăritul nostru. Surădem fericiți, ca niște copii la toate promisiunile nespuse de frumoase și vagi ale Ligei Națiunilor și nu ne întrebăm, de ce se înarmează cu atâta furie Franța, America de Nord, Italia, Rusia, Germania? De ce se construiesc, pe capete, noi vase de război, tocmai când începusem să ne obișnuim cu ideea frumoasă a limitării înarmărilor navale?

De ce trec rușii cuirasate din Marea Baltică în Marea Neagră, când și așa au o flotă destul de puternică în această mare, în care unicul obiectiv și inamic este România?

Adevărul e, că ne găsim nearmați, departe de singurul amic, care ar putea să ne ajute și confinați aci în răsăritul Europei, la o alianță, care ne poate fi fatală. României nu-i stă înainte, decât calea unei reapropieri de Italia. În impasul, în care ne găsim, pe pragul unor evenimente, care pot să se precipite dela o zi la alta, singurul om-rezervă, providențial în timp de război ca și de pace, ne poate salva: *generalul Averescu.* Numai el se bucură de încrederea nelimitată a Italiei, numai el ne poate opri pe povârnișul, înspre care ne târâe nefasta alianță. *Generalul Averescu* singur ne poate descătușa din cercul de fier, pe care Italia l-a strâns (în vederea războiului apropiat), silită de contingentele politice de echilibru, în jurul României. *Generalul Averescu* singur ne poate asigura, în ziua războiului, care poate izbucni chiar mâine, o *neutralitate salvatoare.*

Roma, Februarie 1930.

VERAX



Cronica politicei externe

Conferința dela Londra

După două săptămâni de activitate, conferința și-a întrerupt, pentru puține zile, lucrările, domnii Tardieu și Briand fiind siliți să se înapoeze la Paris, unde îi reclamau afaceri urgente.

Despre rezultatele obținute până acum nu se știe prea mult, pentru că discuțiunile se desfășoară cu ușile închise și ziarisții nu dispun de alte informațiuni sigure decât de comunicatele oficiale. Toate străduințele lor de-a obține știri interesante pe alte căi rămân zadarnice, din cauza mutismului participanților.

Numărul ziarisților sosiți cu această ocazie în capitala Angliei trece de cinci sute, dintre cari aproape două sute americani, cam tot atâția din diferitele țări ale Europei, iar restul din celelalte continente. Și mai mare este numărul delegaților. Oficial reprezentate sunt numai cele cinci mari puteri navale, așa ziși „observatori” au trimis însă aproape toate statele, inclusiv Rusia Sovietică, China, Turcia, Statele sud și central Americane, Spania, etc., și cum delegațiile oficiale sunt compuse fiecare din diplomați, experți, specialiști și detectivi, numărul total al delegaților oficiali și oficioși trece mult peste 1000, ceea ce nu împiedică însă, ca la discuții să ia parte decât cel mult șapte până la zece, așa că restul are destulă vreme să... viziteze Londra și împrejurimile.

Delegația franceză, ca și la Haga, este condusă de primul-ministru d. Tardieu în persoană, astfel că d. Briand, deși ia și el parte la lucrări, trebuie să se mulțumească cu rolul al doilea. Un ziar german scrie despre delegația franceză următoarele: — „Tardieu este, după cum trebuie să recunoască și dușmanii săi, un orator distins, un diplomat foarte iscusit, vorbind curent limbile germană și

engleză și posedând, ca fost ziarist de renume european scriind articolele de fond în „Le Temps“, o mare experiență. De astă dată, inteligentul ministru de externe Briand nu cântă, astfel, decât la vioara a doua, iar rolul de intermediar între acești doi tenori de „primo cartello“ îl are ministrul de finanțe Chéron, plin de bonomie și blândețe. Nu trebuie însă să ne înșelăm, Chéron este originar din Normandia și francezii posedă proverbul: „roublard comme un normand“, care conține, de sigur, un sâmbure de adevăr.

După cum se vede, Franța este bine reprezentată la conferință și delegația ei va ști, de sigur, să-și apere interesele. Franța își întemeiază pretențiunile de-a poseda o flotă superioară celei italiene pe următoarele patru puncte:

1. Necesitatea de a transporta trupe coloniale prin Mediterana, pentru a-și completa cadrele armatei în timp de război;

2. Necesitatea de a apăra în același timp două coaste maritime: aceia a Mediteranei și aceia a Atlanticului;

3. Posibilitatea împiedicării aprovizionării Franței pe una din cele două căi de acces;

4. Necesitatea de a-și apăra numeroasele colonii împrăștiate pe suprafața întregului glob.

Pentru toate aceste motive, Franța nu vrea să admită principiul egalității de forțe marine între ea și Italia, care, la rândul ei, argumentează cam în felul următor, răspunzând la cele patru puncte ale tezei franceze:

1. În cazul unui conflict armat între Italia și Franța este cert că Italia ar avea tot atât de mare interes să nu permită Franței trecerea trupelor sale coloniale, cât are Franța ca să le păstreze cale liberă. Dacă Franța vrea să se asigure, că flota italiană nu-i va sta în cale, *pare logic ca o atare asigurare să nu fie căutată într-o conferință pentru dezarmarea navală, ci aiurea*, pentru că nu se poate cere nici unei națiuni, necum Italiei, să accepte cu inima ușoară o situație de inferioritate.

2. Apărarea celor două coaste în mod simultan este o ipoteză absurdă, posibilă numai în caz când Franța a avea să lupte pe două fronturi. În realitate însă, Franța nu va avea să apere de cât una dintre coaste, fie pe cea a Atlanticului în caz de război cu Germania, fie pe aceia a Mediteranei în caz de război cu Italia. Recunoscând astfel o superioritate a marinei franceze, ar însemna că, de pe acum, să se stabilească soarta unui asemenea conflict în favoarea Franței.

3. În caz de război între Franța și Italia, cea dintâi poate foarte bine să se aprovizioneze pe calea Atlanticului. De ce absolută necesitate ca aprovizionările să sosească pe ambele căi?

4. Argumentul necesității de a-și apăra coloniile, Italia îl combate spunând că nu va putea disloca o parte din forțele sale în afară de Mediterana, pentru că s'ar găsi astfel față de Franța în condițiuni de inferioritate imediată. Franța nu trebuie să se teamă de un atac al Italiei împotriva coloniilor, pentru că, dacă asemenea eventualitate s'ar produce, Franța ar deveni, în mod automat, superioară în

Mediterană, putând să obțină acolo decizia războiului. Coloniile — spun italienii, — după cum ne învață istoria tuturilor războaielor navale, se apără pe teatrul principal de operațiuni.

* * *

Cam acestea sunt tezele celor două puteri latine, făcând, deocamdată cel puțin, imposibilă înțelegerea între ele. Se pare totuși, că s'a produs în cursul discuțiunilor o apropiere, pentru că ultimul comunicat publicat înainte de suspendarea ședințelor spune că s'au obținut până acum următoarele:

1. Englitera și America sunt dispuse să modifice convenția asupra Oceanului Pacific în sensul dorit de Japonia, dacă aceasta va accepta paritatea flotelor anglo-americe și va renunța la punctul ei de vedere în chestiunea submarinelor.

2. *Intre Franța și Italia s'a produs o vizibilă destindere*, după ce Franța a discutat în mod serios posibilitatea unei înțelegeri politice între cele două țări.

3. Anglia este dispusă să adopte propunerea franceză asupra problemei siguranțelor mării Mediterane și canalului Mânecii, *dacă divergențele dintre Franța și Italia vor dispărea*.

Dacă, de pe acum, s'a produs o destindere, există posibilitatea unei înțelegeri, mai ales că Anglia, ne mai putând suporta uriașele cheltuieli ale înarmării navale, va face tot posibilul, făcând presiuni atât asupra Franței, cât și asupra Italiei, ca acordul să se încheie.

Schimbarea regimului în Spania

Generalul Primo de Rivera, după o guvernare de șase ani și patru luni, și-a depus mandatul în mâinile regelui Alfons. Acesta îi încredințate în Septembrie 1923 soarta Spaniei cu însărcinarea precisă de a salva din starea de adevărată anarhie, în care o aruncaseră partidele politice.

Examinând moștenirea, pe care generalul care pleacă o lasă urmașilor săi, trebuie să recunoaștem că, dacă scopul nu a fost în întregime atins, totuși situația Spaniei este incomparabil mai bună decât în momentul când regele Alfons îi încredințase puterea. Ca și Italia înainte de întronarea regimului lui Mussolini, Spania se sbătea în ghiarele celei mai cumplite anarhii, comunismul amenințând să se instăpânească la putere și s'o ruineze complet, cum a făcut în Rusia.

În asemenea împrejurări, partidele politice dovedind pe deplin incapacitatea lor, regele Alfons nu avea altă alegere decât găsirea unui om plin de energie și curaj, care să-și ia răspunderea și să îndrepte relele cauzate de un sistem democratic rău înțeles și mai ales rău aplicat într'o țară, al cărei popor nu posedă cultura necesară ca să poată înțelege nu numai drepturile, ci și datoriile isvorând dintr'una asemenea regim.

Primo de Rivera a avut curajul să-și ia răspunderea și a reușit să restabilească ordinea și să lichideze aventura marocană, operă nefastă a partidelor politice. Dacă generalul n'ar fi realizat decât aceste două opere de mare importanță, și totuși meritul său i-ar fi fost neperitor; în realitate însă Spania a făcut progrese simțitoare pe toate tărâmurile în timpul dictaturei, și dacă nu s'a făcut și mai mult, cauza trebuie căutată în lipsa de înțelegere a adevăratelor interese ale țării din partea oamenilor politici și din aceea a unora dintre conducătorii armatei.

Cei dintâi au opus mereu o rezistență pasivă tuturor strădaniilor lui de Rivera, cei din urmă, supărați că li-se știrbise din prerogativele și privilegiile de cari se bucurau în trecut, s'au dedat la acte de sabotare nepermise unor militari, pe cari de altfel dictatorul a știut întotdeauna să le reprime cu energie.

Dacă dictatorul de eri ar fi întâlnit înțelegerea pe care a găsit-o în Italia Mussolini, în fața căruia s'au plecat oamenii politici, conducătorii armatei și masa întreagă a poporului, de sigur că și de Rivera ar fi putut să obțină rezultate mai apreciable. Având să lupte însă cu mult mai mulți dușmani decât Mussolini și ne vroid să întrebuițeze metodele sângeroase ale lui Kemal, n'a putut, cu toată bunăvoința și munca sa neîncetată, să-și realizeze întreg programul.

Totuși, oricine cunoaște împrejurările din Spania, trebuie să recunoască că generalul Primo de Rivera și-a câștigat un loc foarte onorabil în istoria modernă a Spaniei și că opera lui va da roade și că va fi cu atât mai mult apreciată cu cât trecând anii, judecata va deveni mai imparțială.

V. P. R.



Cronica politiceii interne

Alegerile județene

Rezultatul alegerilor județene, cărora guvernul dlui Iuliu Maniu ar voi să le dea caracterul unui plebiscit popular în favoarea sa, nu probează politicește mai nimic. Să examinăm pe îndelete faptele departe de trâmbișarea asurzitoare a presei cu zgardă național-țărănistă, pentru a vedea, într'adevăr, dacă putem să vorbim despre o clarificare a situației după memorabila zi de 6 Februarie 1930.

Prin însuș rostul lor, alegerile județene constituiau un început de aplicare a noiei legi administrative, împotriva căreia partidele de opoziție s'au declarat atât de categoric, încât au părăsicit Parlamentul, angajându-se solemn să facă *tabula rasa* din nenorocita reformă a cărmuitorilor de azi. Această atitudine protestatară n'a fost dictată de considerații utilitariste de tactică politică, ci a izvorât cu sinceritate și revoltă din convingerea clară, că noua organizare a administrației publice în România-întregită, cu introducerea sistemului de conducere sovietic la sate și cu sfâșierea țării în șapte provincii de sine stătătoare, reprezintă o îndoită primejdie, răspândind gustul pentru anarhie și zădărniciind procesul de închegare a unității naționale în cuprinsul lărgitelor noastre hotare.

Logic ar fi fost, deci, ca partidele de opoziție, cari au respins în bloc reforma administrativă legându-se s'o desființeze, să nu colaboreze la punerea ei în practică și să nu râvnească la cinstea îndoielnică de a-și trimite reprezentanți în viitoarele consilii județene, destinate unei inevitabile dizolvări. Consecvent atitudinii sale inițiale, partidul poporului s'a și obținut dela alegerile județene, pe cari le-a socotit, după cât se pare, o inutilă, ba chiar primejdiasă răscolire a patimei electorale într'o perioadă când România, sărăcită de nepri-

cepuși și amenințată de anarhie, așteaptă pentru mântuirea sa cu totul alte mijloace de îndreptare. Partidul liberal n'a judecat, însă, tot astfel. În plină campanie de lămurire a opiniei publice, după seria de congrese ținute în diferite județe, socotindu-se aproape refăcut în ochii opiniei publice din țară, partidul liberal a intrat în alegerile județene ca într-o luptă de răsturnare, cerând cetățenilor printr'un manifest al dlui Vinilă Brătianu să dea voturilor lor o semnificație înainte de toate politică.

Ciocnirea dintre cele două tabere a fost de o neobișnuită violență. Vreme de câteva săptămâni, satele au trăit sub o adevărată teroare a bătașilor profesioniști, iar rubrica electorală a înregistrat pe frontul alegerilor județene mai mulți morți și o lungă listă de răniți. La lovirile seci de ciomag s'au adăugat pocnetele răsunătoare de revolver, pătând cu urme roșii de sânge zona fatală din jurul localurilor de votare. În asemenea condițiuni, sfârșitul putea fi ușor prevăzut. Voinicii naționali-țărăniști, mai bine răsplățiți din rispa fondurilor bugetare, mai îndrăzneți și mai bine ocrotiți de jandarmi, au dovedit o hotărâtă superioritate asupra defensivei încropite în tabăra liberală.

Bineînțeles, gazetele guvernamentale încearcă să tragă din rezultatul alegerilor județene o concluzie întru totul favorabilă menținerii la cârmă a dlui Iuliu Maniu. Ele se grăbesc de asemenea să vestească (pe seama celor interesați și a celor proști), că partidul poporului, care n'a luat parte la recenta încercare în fața urnelor, a fost, prin însuș acest fapt, definitiv desființat. Noi nu împărtășim această părere, căci nu vedem cum un combatant poate fi răpus de moarte într-o luptă la care n'a luat parte...

În orice caz, dintr-o consultare silnică a așa zisei voințe cetățenești cu prilejul unor alegeri administrative efectuate sub spaimă bandelor de asasini, nu se poate formula nici o deducție politică. Partidul național-țărănesc va avea ocazia, nu peste multă vreme, să afle adevărata sentință a țării, exprimată însă cu totul în alte condițiuni.

Metode de propagandă

Văltoarea ultimei campanii electorale ne-a oferit o mostră autentică despre felul cum exponenții guvernului d-lui Iuliu Maniu înțeleg să-și facă propaganda lor politică. Mărturia unui om de seriozitate d-lui Dim. Grozdea, fost deputat de Ilfov și primar în Capițală, a făcut o puternică impresie, tocmai fiindcă nimeni nu s'a gândit s'o pună la îndoială.

Iată despre ce-i vorba. D. Dim. Grozdea a fost de față, din întâmplare, la o întrunire a partidului național-țărănesc în comuna Afumați, și a avut contestabila plăcere de a asculta un discurs către cetățeni, rostit de d. D. R. Ioanițescu, subsecretar de stat la interne și inventatorul faimoasei formule a ambelor trei chestiuni. Dela înălțimea autorității sale semi-ministeriale și cu elocvența primitivă care-l caracterizează, d. D. R. Ioanițescu a declarat alegătorilor următoarele: „Nu vom pleca dela putere douăzeci de ani, fiindcă toată armata e

cu noi. Am mutat pe toți generalii și ofițerii cari nu erau cu noi, și am adus la București și în centrele importante din țară pe ofițerii cari simpatizează cu noi. Am numit în Regență un om al nostru și orice ar face opoziția nu ne poate urni din loc. Băgați de seamă dar, că cine nu votează cu noi va avea de furcă cu noi“.

Stilul e al omului, fără îndoială. Dar, conținutul acestei amenințări se găsește, sub forme puțin diferite, în capul tuturor cârmuitorilor de astăzi ai țării noastre. Ei au introdus politica în armată, surghiunind pe ofițerii suspectați că n'au sentimente favorabile guvernului; ei au rezolvat succesiunea în Regență a răposatului Gheorghe Buzdugan printr'un aranjament în familie; ei asmuță bandele voinicești să bage cuțitul în cei cari refuză să voteze cu guvernul... Aceste fapte sunt prea bine cunoscute, așa că, ori le-ar fi mărturisit, în sinceritatea d-sale ocazională, d. D. R. Ioanițescu, ori le-ar fi tălmăcit mai pe ocolite, adevărul rămânea acelaș. Partidul național-țărănesc, ajuns la putere prin demagogie, crede că-și poate permanentiza dominația prin intimidare. Alegerile județene ne-au dat un palid exemplu de ceeace va putea să fie mai târziu. Pe măsură ce popularitatea scade, mulțumită desmeticirii generale, în aceeaș măsură crește elanul agresiv al bandelor de bătăuși operând la adăpostul autorității constituite.

Reîntoarcerea

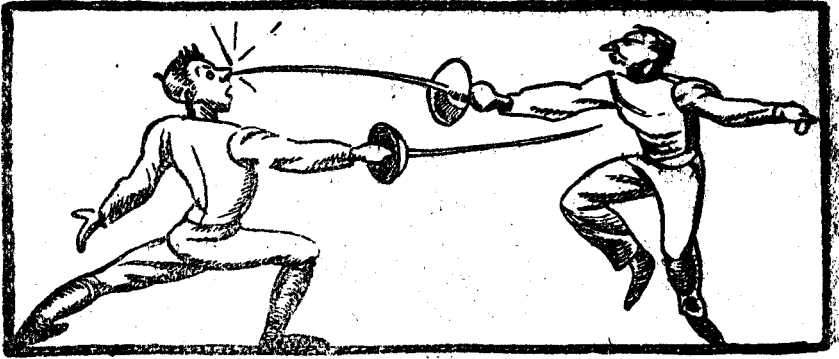
După o călătorie de agrement prin Spania, d. Mihai Popovici s'a înapoiat în țară. La banchetul ținut în Cluj, cu prilejul adunării comitetului de o sută, un glas din rândurile partizanilor săi devotați i-a anunțat sosirea printr'un strigat pornit din inimă: „Vine toreadorul!“ ... Aceasta însemnează, că fostul ministru de finanțe, debarcat din guvern la stăruința colegilor săi țărăniști, a venit acasă să ia, cum se spune, taurul de coarne.

Până acum, *corrida* nu s'a angajat încă. Pe peronul gării de Nord, pribeagul supărat, proaspăt sosit din Sevilla, a fost întâmpinat de însuș d. Iuliu Maniu, într'o jachetă de circumstanță, cu atât mai amabil, cu atât mai gentil, cât ținea să nu se bage de seamă, că tovarășii săi „regățeni“ de pe banca ministerială au absentat demonstrativ dela primire.

Politeța este calitatea dominantă a dlui Iuliu Maniu. Cu toate acestea, nu credem, că numai cu ajutorul expresiilor d-sale drăgălașe a reușit să'l potolească pe d. Mihai Popovici, care, dintr'odată, se vede exclus din erarhia matadorilor național-țărăniști. Se va retrage, oare, ambițiosul *torrero* în viața particulară, renunțând la senzațiile luptei din arenă? Desigur, că nu. Va pretinde, deci, să i se redea locul său printre primii protagoniști. Iar dacă această satisfacție i se va refuza...

Ocupați-vă locurile, și priviți întrecerea care începe...

A. H.



GAZETA RIMATĂ

Popești din patru unghiuri

— Tipuri —

Popescu-Sadea

I.

Pudrat, cu pantaloni călcați la dungă,
Risipitor, parșiv, flecar, cu toane,
Iți pune în vedere milioane
Și când îl cauți, vântu-i bate'n pungă.

Cu măiestrie tae la piroane,
Și când la situații vrea s'ajungă,
Cărarea dreaptă i se pare lungă
Și-acceptă scutul albelor matroane.

Aceasta-i ipostaza'n care frații
De zece ani încoace'l cunoscără,
Așa a fost când a trecut Carpații :

Călic, înfumurat și bun de gură,
De-aceia'n fața desrobitei nații
Popescu trece drept o secătură.

II.

Dar vezi, în clipa cea hotărâtoare,
Când moartea și-a trimes la noi fiorii
Și țara și-a chemat subț steag feciorii,
El cel dintâi răspunse la chemare.

Carpații i-a trecut cu vânătorii
Și-a fost rănit în piept la Cincu-Mare,
Stătu'n Moldova straje la hotare,
De groaza'i tremurau năvălitorii.

Și când s'a'ntors acasă, la doi ani,
Află că bietu-i tată ochi'nchis-a
Lovit cu lașitate de dușmani.

— „Să'l ierte Domnul. Asta i-a fost scrisa!...”
Și zrențuros, cu ceilalți mârłani,
Plecă să-și verse sângele la Tisa.

III.

Un frate i-a pierit în depărtare
La Krefeld, în robie blestemată,
Dar nu spune Popescu niciodată
Că'l costă prea mult România-Mare.

Și nu l-ași auzit cerând răsplătă
Și nici bătându-și pieptu'n adunare,
Ci, când ciupește câte-va sutare,
Ii pare că a lui e lumea toată.

El râde de nevoile mărunte,
Și, dacă mâine goarna va să sune,
O să'l vedeți din nou cu steagu'n frunte,

Că'n pieptul lui virtuțile străbune
Hălăduesc ca brazii verzi pe munte
Și soarele credinței nu apune.

Papiriu-Papp

I.

Aceasta e povestea lui banală:
Copilul de țăran din Hașfalău,
Visând s'ajungă'n sat la el birău,
A fost frimes de tată-său la școală.

Acolo i s'a spus că neamul său
E viță ticăloasă și venală,
Că furtul și minciuna sunt o fală
Pentru valahul prost și nătărău.

Cu cât creștea copilul în etate,
Scădea credința'n neamul lui obscur,
Iar, când eși din Universitate,

Pășea ca un magnat de sânge pur,
Iar la căfană, Iuliște fardate
Il agrăiau cu meltoșagoș-ur.

II.

Făcu pe avocatul'n Micălaca,
Prin safe se ducea cu execuții,
Din piatră seacă scotocea bănuții
Și pentr'un zlot vindea la tobă vaca.

Și nu-i păsa că suspinau frățuții,
Când le biciulua'n cotet godaca.
Dar iartă totul nația, săraca,
Și ce ușor o'nșală toți limbuții...

Dac'a simțit poporul ușurare
Măria Sa când merse la oraș,
Muri și gândul rău de răzbunare.

Și, dac'atâți eroi steteau retrași,
La Bălgrad, în mareața adunare,
Papiriu-Papp era printre fruntași.

III.

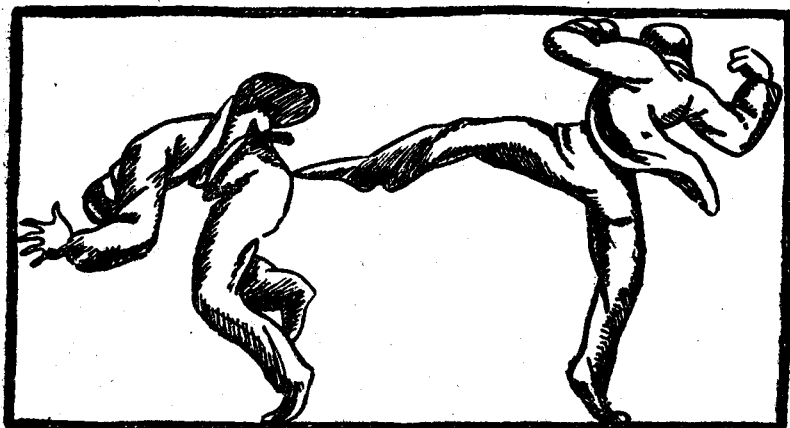
Depozitele nemților din țară
Cu zel național le-a răvășit
Și aurul din munți l-a irosit
Să nu ni-l prindă regățenii'n ghiară.

Importul de coroane l-a'nțefit,
A eludat reforma cea agrară
Și nu s'a dus la Tisa. Noa, că doară,
Mă rog frumos, el este om cinsfit.

S'agită la'ntruniri și ponegrește,
E printre-ai mântuirii falnici soli
— Ghemocrația noastră se topește,

E ceasul, năciune, să chei scoli!
Apoi ridică piatra și lovește:
Ci c'a ciupit Popescu câji-va poli!...

I. U. SORICU



ÎNSEMNĂRI

Primejdia războiului. — Publicăm în acest număr al *Țării Noastre* o corespondență trimisă din Roma de o persoană demnă de toată încrederea, ale cărei informațiuni despre încordarea raporturilor italo-ugoslave sunt culese direct dela sursă. Fără să ne identificăm cu întreg cuprinsul alarmantului articol, care expune, firește, mai mult părerile personale ale autorului răsfrânțe prin prizma sentimentului public italian, trebuie să recunoaștem, că temerile față de o viitoare ciocnire între cele două țări par să fie sprijinite pe fapte reale, iar considerațiile privitoare la politica externă a României sunt, într'o mare măsură, în temeiate.

Pregătirile militare puse la cale dincolo de Nistru, pe cari studiul minuțios al d-lui general Rășcanu ni le-a destăinuit în toată întinderea lor, ne arată destul de clar, că cea mai neliniștitoare primejdie pentru România de astăzi vine din partea Rusiei Sovietice. Formula alianței noastre cu Cehoslovacia și Iugoslavia, care ne-a adus atâtea servicii în lichidarea problemelor impuse de prăbușirea Austro-Ungariei, nu ne pune la dispoziție — și nici nu putem să-i cerem, — un mijloc de apărare împotriva unui atac din partea Moscovei. Mica înțe-

legere, tovrășie cu obiective limitate, nu constituie pentru țara noastră o pavăză spre răsărit, după cum nu prezintă pentru Iugoslavia o garanție față de amenințarea hotarelor ei apusene.

Așa fiind, consolidarea legăturilor noastre de prietenie cu Italia, realizată într'un timp atât de scurt de guvernul prezidat de d. general Averescu în 1926-1927, — având ca primă consecință rodnică recunoașterea diplomatică a unirei Basarabiei, — a fost un act de adâncă prevedere politică, de pe urma căruia ar fi putut să profite chiar vecinii noștri dela Belgrad. României i-ar fi venit, desigur, rolul unei acțiuni mediatore între cele două țări, iar serviciul pe care l-ar fi adus astfel păcii mondiale ar fi fost neprețuit. Dar calea deschisă cu atâta autoritate personală de d. general Averescu, ale cărui bune legături cu cercurile conducătoare italiene sunt cunoscute, n'a mai fost urmată de guvernele cari s'au succedat la cârmă. Italia a căutat, la rândul-i alte orientări. Urmărilor se văd.

Iată însemnările noastre fugitive pe marginea unei corespondențe din Roma, care dacă nu primește adeziunea noastră pentru unele opinii oarecum îndrăznețe, nu merită mai puțin luarea-aminte a tuturor românilor cu grije pentru țara lor.

Teacul fiscalului. — Guvernul actual are o metodă foarte simplistă de a rezolva criza financiară. Speriat, că balanța veniturilor publice și cheltuelilor pe anul 1929 a arătat un deficit de peste 3 miliarde, d. Virgil Madgearu s'a decis să facă tot ceace-i va sta în putință pentru ca neplăcuta surpriză să nu se mai repete. (Aceasta, bineînțeles, dacă d. Iuliu Maniu va mai avea plăcerea să rupă ultima filă a calendarului pe anul 1930 în calitate de prim-ministru.) Deficitul buclucaș fiind pricinuit, adică, de oarecari goluri în încasarea impozitelor, s'au dat ordine severe administratorilor financiari din țară, ca cel puțin de-acum încolo să garanteze realizarea evaluărilor bugetare! Simplu și ingenios. . .

Iată cum ne întoarcem, pe nesimțite, la epoca de tristă amintire a Fanariștilor, când nu capacitatea de plată a bietului contribuabil secătuit era norma după care se puneau birurile, ci porunca fără apel de a storcea de pe spinarea populației o sumă anumită, de care avea nevoie Domnul venetic al țării sau agenții lui de execuție. Să nu se supere nimeni pentru comparație, dar e în afară de orice îndoială, că ocupanții de astăzi ai României întregite, la fel cu gospodarii Principatelor dunărene din veacul al 18-lea, procedeză anapoda. Inversează problema!

Di Virgil Madgearu, a cărui origine, după cât ni se pare, nu-i geograficește prea departată de cartierul Fanarului, a socotit mai întâi miliardele de care are nevoie pentru a scăpa de deficit, și, după ce s'a fixat asupra lor, poruncește acum nenorociților perceptori să le scoată din piatră seacă. Firese ar fi fost, după judecata noastră, să se examineze în prealabil limita de rezistență a teascului fiscal și abia în urmă să se înscrie în linia de cifre a veniturilor probabile suma realizabilă în condițiuni normale. Închizând ochii asupra realității, nevoind să priceapă, că atunci când întreprindețile particulare încep să se prăbușească sub provara impozitelor, am ajuns pe marginea prăpastiei, guvernul actual vrea să ne vindice de anemie apli-

cându-ne ventuze și lăsându-ne sânge fără milă.

Operația, poate, va reuși, dar pacientul, dacă nu intervine o schimbare de tratament, are toate șansele să dea ortul popii. . .

Lista românească. — Mulțumită reformei administrative național-tărăniste, orașele din Ardeal vor fi dăruite în scurtă vreme pe seama minorităților. Guvernul dlui Iuliu Maniu, pripindu-se să legifereze în sensul autonomiei comunale, a consacrat o stare de lucruri moștenită pe urma grigonirilor din trecut, împiedicând cu o candidă inconștiență fortificarea vieții românești din centrele urbane ale noilor provincii alipite. Cași când românii, cari urmăresc o reparație complectă a nedreptăților din trecut, ar fi niște agitatori primejdioși, cărora cârmuirea demagogiei instalată la putere se simte datoare să le zădărnicească planurile! . . .

Partidul național-tărănist a dovedit cu prisosință, că preferă oricând să încheie o alianță, umilitoare pentru demnitatea noastră națională, cu orice grupare minoritară, decât să favorizeze, renunțând la dușmăniile sale politice, o biruință a solidarității românești. Târguețile sale în vederea apropietelor alegeri comunale ne-au lămurit. Pretutindeni unde a putut, guvernul dlui Iuliu Maniu a încheiat târguri electorale cu minoritățile, le-a acordat acestora majoritatea locurilor în consiliile municipale, și s'a mulțumit cu o problematică salvare a aparențelor, cerând garanția, că primarul va fi în orice caz un membru al partidului național-tărănist. Cârmuitorii de astăzi ai României au trădat interesele românești la orașe pentru bidul de linte al câtorva demnități cerșite. . .

Totuși, în câteva centre din Ardeal, guvernul dlui Iuliu Maniu s'a lovit de unele pretențiuni minoritare, pe cari, cu toate înclinările sale spre compromisuri, nu le-a putut accepta cu inima ușoară. Așa s'a petrecut la Cluj, unde i s'a pretins, din partea partidului maghiar și a blocului evreiesc, să cedeze 26 din cele 36 locuri ale

consiliului municipal, rămânând pe lista comună restul de 10 locuri pentru grupul d-ilor Aurel Socol, Al. Șimon și Richard Tuffli, cei trei exponenți ai românismului în metropola culturală a Ardealului. Față de această penibilă situație, în care se găsea întreaga populație românească a Clujului din vina unui guvern lipsit de înțelegerea intereselor superioare ale neamului, s'a lansat din rândurile unor oameni desbrăcați de patima rivalităților politice, ideea constituirii unei singure liste românești, pe care să figureze reprezentanți ai tuturor partidelor și care să concentreze într'un singur mănunchi toate sufragiile elementului românesc.

Era o soluție de ultima oră, care ar fi scos guvernul dlui Iuliu Maniu dintr'ogreu impas, dându-i posibilitatea să rezolve în chipul cel mai fericit încurcătura, în care nesilit de nimeni s'a băgat. Cu toate acestea, deși celelalte partide au îmbrățișat fără ezitare propunerea ce li s'a făcut, sau poate tocmai din această pricină, partidul național-fărănist a respins-o declarând că ideea constituirii unui front unic românesc împotriva tendinței de suprașe minoritară se găsește în contradicție cu principiile politice ale d-ilor Aurel Socol, Al. Șimon și Richard Tuffli.

Va trebui, deci, să ne consolăm, și să așteptăm din două una: Sau d-nii Aurel Socol, Al. Șimon și Richard Tuffli să lase de bună voie conducerea gospodăriei comunale a Clujului pe mâna minorităților, sau acestea s'o cucerească prin luptă, strâns unite în fața partidelor românești divizate. Vă place sau nu, aceasta-i perspectiva care ne așteaptă. În orice caz, știți cui trebuie să-i mulțumiți pentru ea.

Asigurări liniștitoare. — Știrile de dincolo de Prut sunt din zi în zi mai alarmante. Nu-i vorba, firește, de marea majoritate a populației din Basarabia, care, deși îndură cași restul țării dezastuoasele urmări economice ale regimului actual, nu se gândește să iasă din făgașul liniștei și

al ordinii pentru a se arunca în aventura turbure a anarhiei. Dar ofensiva cutezătoare a propagandei comuniste se înțește tot mai mult în diferite orașe, mobilizând toate elementele dubioase și incurajând toate tendințele de răsturnare a stăpânirii românești.

La Chișinău, sub nasul autorităților neputincioase, se pun la cale demonstrații de stradă în accentele „Internaționalei“, cu falfăirea simbolică a steagului roșu, și trec inscripțiile cu lozincă supremă a distrugerii: — „Trăiască revoluția!“ La Ismail, îndrăzneala agenților bolșevici, cari lucrează acum la lumina zilei, a mers până acolo, încât chestorul poliției Gustav, intervenind pentru risipirea manifestațiilor, a fost scuipat în față, iar comunistele Burlancenco și Ianchilovici au lovit pe soldații, cari primiseră ordinul de a le conduce până la poliție.

Agitatorii revoluției în Basarabia își permit asemenea acte de cutezanță, fiind siguri de mai înainte, că sub regimul democraților C. Stere și Pan. Halippa nu li se aplică nicio sancțiune pentru faptele lor. Ei își urmează opera lor criminală ocrotiți de o complectă impunitate!

Acesta este adevărul, pe care-l mărturisesc în culori impresionante toți oamarii cu ochii deschiși și cu dragoste pentru țară, cari trăesc, îngroziți de perspectiva zilei de mâine, în mijlocul viesparului antiromânesc din orașele Basarabiei. Totuși, anumiți comentatori ai presei din Capitală, îngrijorați de posibilitatea unei reacțiuni a bunului simț românesc, încearcă să ne încredințeze că pericolul nu există și, deci, alarma noastră ar fi interesată. În ziarul „Adevărul“, dl Em. Socor ironizează, nu numai îngrijorarea noastră, dar însăși mișcarea subversivă a dușmanilor României, zugrăvind-o astfel: — „Din când în când, la intervale aproape regulate, reformatorii dela Moscova dau drumul nătăngilor din celelalte țări. Și sunt și la noi câțiva — niște copilandri rătăciți, cari își închipuie că țipând lozinci comuniste în întrunirile alora

se fac importanți și săvârșesc operă revoluționară. Asta se chiamă ofensiva bolșevică”.

Să ni se îngăduie să nu ne bizuim prea mult pe asigurările dlui Em. Socor, care, în calitatea sa de aderent al doctrinei marxiste, se găsește într-o atitudine normală când refuză să vadă pericolul supra-licitorilor săi comuniști. Acest dispreț față de propaganda bolșevică nu-i pentru noi ceva nou. În istoria revoluției rusești dela 1917, după prăbușirea regimului țarist, ne-am mai întâlnit cu tipul miop al social-democratului, care, deși ar fi putut să vadă cu ochii cum se răspândesc flacărele ațărilor bolșevice, deși ar fi putut să reducă la neputință pe agitatori, și-a făcut o sadică plăcere să bagatelizeze încercările acestora de a pune mâna pe putere, pentru a deplânge azi, în exil, neprevăderea de altădată. În această postură s'a găsit încrezătorul Kerenski, care vorbea în vara anului 1917 cam tot așa cum vorbește azi dl Em. Socor despre „ofensiva bolșevică”, ridiculizând-o ca să liniștească pe „alarmiști”...

Iată pentruce, când dl Em. Socor ne asigură prin „Adevărul”, că în Basarabia e liniște și că d-sa nu se intimidează de țipetele „grădinei de copii” subvenționate dele Moscova, — să ne dea voie să nu fim prea încrezători. Regizorii comunismului dela Moscova știu cum se face o revoluție. Cel puțin această specialitate să le-o recunoaștem, și să nu-i mai ironizăm.

Parcă ar fi mai bine să ne luăm măsură de apărare, nu ?

O reîntoarcere ? — Gazetele românești au primit în atitudini diferite, — cele mai multe cu nepăsare completă — hotărârea scriitorului maghiar Szabó Dezső de a părăsi definitiv Ungaria, cerând României un adăpost statornic pentru decepțiile sale din trecut și pentru proiectele sale de viitor. D. Szabó Dezső a decis o lichidare totală a raporturilor sentimentale cu patria sa de până acum. A descoperit printre penajii săi

familieri un strămoș român dinspre mamă, s'a arătat gata să-și schimbe numele în Gheorghe Milea, și și-a anunțat sosirea la București.

E o renegare sau o reîntoarcere ?

În mijlocul contrafilarilor săi dela Budapesta, cazul Szabó Dezső a ridicat, cum era de așteptat, o furtună de indignare. Aceleași protestări au izbucnit și din câteva redacții dela Cluj, deși cei mai revoluționi n'au fost aceia, cari se pot lăuda cu o ascendență curat maghiară. În același timp, pe malurile Dâmboviței, unde pe lângă un generos spirit ospitalier sălășluiește și o mare doză de scepticism, venirea noului român Gheorghe Milea n'a trezit mișcarea de însuflețire așteptată. Firea noastră nu cultivă demonstrațiile prea zgomotoase. Fostul Szabó Dezső va fi întâmpinat, desigur, cu simpatie în Cetatea noastră literară. Dar, cumpătata judecată românească se va feri să transforme această bună primire în sărbătorirea unui triumf.

Judecată prin prisma necesarei obiectivității, hotărârea scriitorului maghiar Szabó Dezső ne îndreptățește la două concluzii.

Ne dovedește, mai întâi, că actualul regim politic dela Budapesta, trăind exclusiv din ațăjarea permanentă a ideii de revanșă, alternând între provocare și aventură, a sfârșit prin a exaspera chiar pe un romanțier de mare talent, ca d. Szabó Dezső, care a găsit, totuși, accente de o impresiomanță sinceritate pentru a deplânge prăbușirea Ungariei de ieri. În al doilea rând, se cuvine să subliniem puterea de atracție a culturii românești, subțiri aripa ocrotitoare a căreia un pribeag cere adăpost.

Va să zică, nu suntem o țară atât de barbără cum voesc s'o zugrăvească matorii șovinismului de dincolo de Tisa!...

Regele Lear. — După dibuiri prelungite prin repertoriul amorf al literaturii dramatice moderne, uitând să scuture praful de pe dramele lui H. Sudermann, Teatrul Național din Cluj ne-a făcut deunăzi surpriza unui spectacol reușit cu „Regele Lear” de W. Shakspeare. Nu ni s'a mai oferit o

asemenca realizare artistică îngrijită, de pe vremea când la conducerea Teatrul Național din Cluj se găsea d. Zaharia Bârsan.

Trebuie să adăugăm, că și reprezentarea în condiții atât de mulțumitoare a „Regelui Lear“ o datorim, și de data aceasta, tot dlui Zaharia Bârsan, care, ca director de scenă și interpret al rolului titular, a luat asupra sa răspunderea reușitei depline a grelei încercări.

Intr'adevăr, sarcina sa n'a fost ușoară. Tragedia shakespeareană are nevoie de un cadru impresionant (noi nu credem în povestea, că la spectacolele jucate în fața reședinței Elisabeta indicațiile decorului se scriau cu creta pe tablă); — are nevoie de actori cu însușiri excepționale; — are nevoie de un ansamblu perfect încheșat, pe umerii solzi ai căruia să se poată așeza cu nădejde întreaga construcție formidabilă, fără teamă că se va prăbuși la pământ.

Utilizând cu pricepere un material onorabil, d. Zaharia Bârsan a trecut biruitor peste dificultățile inerente punerii în scenă a „Regelui Lear“. A încredințat principalele roluri unor actori pricepuți, cari și-au încordat puterile și n'au dat greș. A combinat, cu câteva elemente esențiale, câteva decoruri armonioase. A condus cu precizie mișcarea grupurilor și, cea mai sigură chestășie a unei juste tălmăciri, a îmbrăcat el însuși mantaua zdrențuită a moșneagului rege Lear, a strigat cu vântul și cu tunetele în mijlocul stășietoarei singurătății, și s'a prebușit ca un copac bătrân sub loviturile piezișe de secure ale nerecunoștinței. Interpretarea dlui Zaharia Bârsan, care l'a îmbrăcat pe regele Lear în atmosfera unei înalte noblețe de suflet, închipuindu-l măreț în nenorocire, senin în nebunie și, eroic în moarte, ne-a mulțumit cu deosebire, mai întâi fiindcă a eliminat din compoziția sa orice artificiu *actoricesc*, și în al doilea rând, fiindcă și-a menținut jocul său în linia simplă a unui stil, dinadins spiritualizat.

Marasmul economic. — Ani de-arândul am suferit în România de după război de o criză a transporturilor; căile ferate nu puteau să satisfacă nevoile vieții noastre economice din lipsă de vagoane. Astăzi suferim iarăș de o criză a transporturilor, dar în sens invers: căile noastre ferate se plâng, că aproape 25 mii vagoane goale stau imobilizate prin gări în așteptarea zadarnică a clientelei, care se imbulzează altădată.

Explicația acestui fenomen îngrijitor nu-i greu de găsit. Nimeni nu-i atât de neștiutor, să nu deosibească simptomele unei maladii de cauzele care-au produs-o. Stagnarea în circulația trenurilor de marfă apare ca o consecință regretabilă, dar firească, a marasmului economic în care s'a cufundat România de astăzi sub tăutura vindicativă și distrugătoare a dlui Virgil Madgearu. Întreg schimbul nostru de produse s'a înămolit pe o linie moartă!

Așa se pricepe să ne cărmuiască purtătorii de ciomag ai democrației integrale. Toate categoriile sociale au ajuns la marginea desperării. Comerțul a fost ruinat de dobânzi, fabricile își concediază lucrătorii, plugarilor li-e silă să și mai trudească oasele pentru o recoltă deficitară, iar sărmanii funcționari, încovoiați sub povara dărilor, scoși la pensie, dați afară din slujbă, sau, mai delicat, rămași neincadrați, își întorc pe dos hainele de-acum doi ani, se încălzesc cu iluzii și, așteptând vremuri mai bune, s'au deprins să nu mai mănânce decât tot a doua zi.

Pentru satisfacerea căror necesități să umble trenurile? Dacă situația nu se va schimba, ne putem aștepta ca într'o bună zi să nu mai circule pe CFR. decât vagoanele ministeriale ale fericțiilor guvernării, rămași stăpâni pe teren. Nu și-a expediat odată d. Romulus Boilă, pe vremea Consiliului dirigent, porcii destinați cărnașilor casei, în automobilul oficial?